Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 21. septembra (Sept. 21), 1929. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 222

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Nova mehiška postava vznemirja kapitaliste

"Wall Street Journal" vidi 'konfiskacijo' v novi delavski postavi; Ford grozi, da pobere šila in kopita, ako bo predloga mehiškega predsednika sprejeta.

Washington. — V gotovih tovarniških in finančnih krogih Amerike postaja velika vznemirjenost radi nove delavske postave, ki jo namerava vpeljati mehiška vlada. Gotovi ameriški podjetniki, ki imajo industrije v Mehiki, odprto grozе, da prenehajo z obrati v deželi naše južne sosede. Med temi je tudi Henry Ford, ki ima večjo tovarno v Mexico Cityju.

"Wall Street Journal," glasilo ameriških velefinančnikov, pravi, da nova postava ne pomeni nič drugega kot konfiskacijo tujega premoženja. Predlogi je posvetil veliko kolon v svrho analiziranja.

Iz izvajanj "Wall Street Journala" je razvidno, da 'konfiskacija,' ki jo vidijo ameriški magnatje, pomeni to, da se bodo zvišali produkcijski stroški v mehiških industrijah radi višjih delavskih plač in drugih ugodnosti, ki jih bo imelo mehiško delavstvo od predložene postave.

Letni stroški Mexican Light & Power kompanije — kanadsko podjetje, ki operira v Mehiki — bodo pod novo postavo narastli za poldrugi milijon dolarjev. Letni stroški rudniških kompanij bodo narastli za 13 odstotkov. Plače na železnicah se bodo baje zvišale za 19 milijonov dolarjev na leto.

"Journal" zaključuje, da Mehika namerava izvesti 'konfiskacijo' namenoma. V resnici je namen nove postave le izboljšati gospodarsko in socialno stanje delavstva. Da bodo pri izvedbi tega načrta trpeli profiti tujih in domačih kapitalistov, je povsem možno. In v tem vidi Wall street 'konfiskacijo.'

Da postava pomeni, da bo vlada imela veliko kontrolo nad industrijami, je gotovo. To moč bo imela tudi nad delavstvom. Individualistično obnašanje od strani podjetnikov in delavcev bo nemogoče, ker bosta obe skupini morali postopati po predpisih, česar pa ameriški kapitalisti niso navajeni. V naši državi je vlada v njihovi službi. Mehiška vlada bo potom tega zakona postala pa najvišja oblast tudi v industrijah.

Sprejetje novega zakona, ki ga sponsorira predsednik Portes Gil, je z odobrenjem posebnega dodatka k mehiški ustavi sedaj omogočeno. Ustavni dodatek je že odobrilo nad dve tretjini mehiških držav in je s tem postal del ustave. Izdelan in sprejet je bil na izrednem zasedanju mehiškega kongresa, ki ga je predsednik Gil sklical meseca julija. Redno zasedanje kongresa je bilo otvorjeno s prvim septembrom in najvažnejša stvar kongresa je sprejetje delavskega kodeksa ali zakonika.

Ta delavski kodeks je jako obširen. Vsebuje 639 toč in okrog 45,000 besed. Glavne določbe so: Minimalna plača za vse delavce, ki jo določi kongres, kakor tudi delovni čas, ki pa ne sme presegati osem ur; ustanovitev delavskih razsodišč, ki bodo izvajala zakon; pravica do stavke je v gotovih slučajih dovoljena, vendar le takrat, ko je izčrpana vsa arbitracijska procedura; 75 odstotkov delavcev v vseki tovarni mora biti Mehikancev; vsi načelniki industrij morajo biti veščі španskega jezika; predno sme podjetnik prenehati z obratom, bodisi začasno ali stalno, mora dobiti posebno dovoljenje od delavskega razsodišča, v takem slučaju mora odslovljenim delavcem plačati gotovo vsoto kot odškodnino. Vsak podjetnik mora priznati strokovno organizacijo. Regulacija otroškega in ženskega dela in mnoge druge določbe.

Veliko se ugiba o stališču mehiških strokovnih organizacij napram temu zakonu. Ko je bil prvič omenjen pred par leti, so bili unijski voditelji odločno proti njemu. Ker pa sedaj ni nikakih izjav od unij za ali proti, je smatrati, da mu ne nasprotujejo.

Socialisti v laseh radi K. P. D. A.

V New Yorku so imeli zanimivo debato o vprašanju strategije v unijah in o Konferenci za progresivno delavsko akcijo.

New York. — (F. P.) — Okrog sto socialistov in unijskih voditeljev se je sestalo na dvadnevni konferenci, ki jo je sklicala Rand School of Social Sciences. Razpravljali so o obsegu radikalizma v unijah in o vprašanju, kako ga povečati in potegniti unije iz sedanje luže stagnacije in nazadnjaštva.

Glede vprašanja, kdo je bolj konservativen, ali voditelji ameriških unij ali članstvo, je obstojalo dvojno mnenje. William H. Brand, organizator unije tobačnih delavcev, je bil mnenja, da je vodstvo Ameriške delavske federacije popolen odsev miselnega stanja ameriških organiziranih delavcev. Tega mnenja je bilo večje število navzočih.

Radikalnejša skupina je pa na stališču, da morajo voditelji voditi in ne slediti. In ker unijski voditelji sledijo konservativni skupini ameriškega delavstva in pri vsaki priliki pobijajo naprednejša stremljenja ter se na splošno družijo z reakcijo, je to največji vzrok za tekočo stagnacijo v unijah. Da je to koristno za gotove unije, je resnica. Kapitalisti so pripravljeni plačevati visoke mezde gotovim vplivnim strokam, ker s tem dobijo dobre zaveznike v unijah, ki so navadno bolj reakcionarne v socialnem mišljenju kot pa kapitalisti sami.

Tajnik Konference za progresivno delavsko akcijo Leonard Bright je kritiziral tiste socialistične unijske voditelje, ki podpirajo reakcionarne voditelje Ameriške delavske federacije. Njegovo izvajanje je povzročilo ostro debato med konservativno in radikalno frakcijo radi Konference, katero je Shiplacoff, upravitelj Pocketbook Workers unije, nazval "impatient break." Julius Hochman, podpredsednik unije krojačev za ženske obleke, je rekel, da voditelji Konference ne bodo nič dosegli s osovraženjem unijskih voditeljev. Louis Stanley je pa dejal, da je največja zapreka Konference, ker se preveč boji konservativnih unijskih voditeljev.

Da je prišlo do te debate, je največji vzrok ta, ker so gotovi voditelji unij, ki so člani soc. stranke, nasprotni vseki kritiki konservativnih unijskih voditeljev. Ta skupina je v manjšini.

Jewell nasprotuje šesturniku.

Kansas City, Kan. — B. M. Jewell, predsednik železničarskega departmenta ADF, je v svojem govoru na konvenciji unije Railway Carmen rekel, da šesturni delovnik na železnicah ne bo odpravil brezposelnosti. Po njegovem mnenju bi bile plačane počitnice za dobo enega meseca na leto boljše zdravilo za ta problem kot pa šesturnik.

23 ubitih v nemški jami.

Saarbruecken, Nemčija, 20. sept. — Razstrelba v premogovniku St. Charles je usmrtila 23 rudarjev in 25 je ranjenih. V rovih razsaja ogenj.

Sovjeti odpravili cerkvene praznike

Moskva, 20. sept.—Sovjetska vlada je včeraj formalno naznanila, da je novi koledar, ki ima samo pet dni v tednu, sprejet za vso Sovjetsko unijo. V novem koledarju ni več nedelje in odpravljen je božič ter vsi ostali cerkveni prazniki, tudi novo leto. V koledarju je le pet državnih praznikov, ki so 22. januarja, 1. in 2. maja in 7. ter 8. oktobra. Delo traja vsak dan, toda vsak delavec počiva šesti dan. Istotako se vrši šolski pouk in vsi drugi posli.

Kanada ima tudi svoj Teapot Dome

Trust elektrike se uči od svojega ameriškega dvojčka; plačal je milijone za "deal" in prišel v posest bogatih vodnih slapov.

Ottawa, Kanada.—Ker je vlada dala kanadskemu trustu elektrike v najem pravice za razvoj vodnih sil na kanadski strani reke St. Lawrence, je zadeva povzročila veliko hrupa na vzhodnem delu države. Največ radi tega, ker transakcija precej diši po teapotdomski metodi.

Senzacija je nastala, ko je prišlo na dan, da je Beauhornois kompanija plačala Frank P. Jonesu, ki je posredoval med vlado in družbo, tri in pol milijona dolarjev za njegove "zasluge". Ljudem se vidi, da se za to vsoto skrivajo velike sence in komentar v časopisih je različen.: Tudi najkonservativnejši list "Financial Post" ne odobrava akcije, ki se mu vidi preveč robata.

Glasilo farmarjev "United Farmers of Alberta" je zadel žebelj na glavo z uvodnim člankom, v katerem pravi med drugim tudi sledeče: "Vsoto $3,500,000 bodo plačali konzumenti elektrike. Kolikor je do sedaj znanega, predstavlja ta vsota "plačo za zasluge", ki jo je prejel zvit človek za svoje posredovanje med vlado in kompanijo.

"Ta transakcija mogoče odpre oči tudi najbolj letargičnim osebam in prepriča ljudstvo, da je odtujevanje naših naravnih zakladov velika bedastoča. Ojačala bo stremljenje zagovornikov državnega obratovanja industrij. Nobena javnonapravna industrija se ne sme obremeniti s plačevanjem vsot raznim promoterjem. Tisti, ki delajo za podržavljenje industrij, kot je delal pokojni Sir Adam Beck v Ontariju, ne pričakujejo mastnega plačila."

Združevanje velikega kapitala koraka

National City banka v New Yorku postala največji denarni zavod na svetu.

New York. — National City Bank, največja banka na zapadni strani sveta, postane največja na svetu, ko se združi s Corn Exchange banko. Direktorji obeh zavodov so se izrekli za spojitev. Premoženje obeh zavodov bo potem štelo približno dve in pol milijarde dolarjev. National City banka bo potem imela 200 podružnic v New Yorku.

Obhajilno vino eksplodiralo in razdelo duhovna.

Bloomington, Ill. — Rev. Emmanuel Fisher, župnik episkopalne cerkve, je v četrtek odprl steklenico grozdovca v obhajilne svrhe. Pri tem se je steklenica razletela in župnika zelo razrezala na rokah in po obrazu.

Pomanjkanje mesa v Rusiji.

Moskva, 20. sept. — V Moskvi primanjkuje mesa in mestna sovjetska uprava je odredila odmerke. Ročni delavec sme kupiti samo pol funta dnevno, druge osebe pa četrt funta.

REKORD MILWAUŠKE ADMINISTRACIJE

Župan Hoan pravi, da v Milwaukeeju ni gangsterjev in da je mestno gospodarstvo vzorno. Županuje že 13 let.

Chicago. — Ko se je milwaukeeki župan Daniel W. Hoan vrnil iz Clevelanda, kjer je otvoril socialistično kampanjo za mestne volitve, je prišel v roke čikaškim reporterjem. Govoril so o mestni administraciji v Milwaukeeju, ki je na glasu radi vzornosti.

"Naše največje aktivnosti so sedaj na pročelju jezera Michigan," je rekel Hoan. "Mesto ima v posesti vse pročelje, razen par parcel, ki jih pa v kratkem dobimo. Ta zemlja meri 340 akrov. Na njej se nahajajo mestni pomoli in parki. Sedaj gradimo par večjih pomolov, ki bodo služili velikim parnikom. Poleg pomolov in parkov gradimo na pročelju tudi 80 čevljev širok bulevard."

Kljub temu, da imajo socialisti le šest zastopnikov v mestni vladi, je Hoanova administracija dosegla v 13 letih sledeče:

Očistila je policijski department in ukinila aktivnosti raketirjev in gangsterjev. Rezultat tega je, da "imamo pri nas najnižje pristojbine za zavarovalnino proti tatvini in vlomom v vsej deželi," je rekel Hoan.

Znižana je bila cena električni za $600,000 na leto, ker je administracija zagrozila, da zgradi mestno elektrarno.

Mestni sistem za odpadke je 98 procentov učinkovit (efficient). "Predelani odpadki so čistejši kot pa jezero, v katerega se iztekajo, je dostavil milwauški župan.

Hoanova administracija je vpeljala nov sistem odplačevanja mestnega dolga, ki je med najboljšimi v deželi in prejema večje obresti od v bankah vloženega denarja kot jih je prejemalo mesto pod prejšnjimi administracijami.

"Ako bi imeli proporcionalni volilni sistem, bi socialisti najbrže imeli večino v mestni zbornici, ker dobimo okrog polovico vseh glasov," je izjavil Hoan.

Suša naredila silno škodo

Pridelek koruze padel.

Chicago. — Suša, ki je trajala v avgustu in prvo polovico septembra po srednjem zapadu, je naredila veliko škodo na poljih koruze. Škoda v Illinoisu se domneva na trinajst milijonov dolarjev. V Nebraski je pridelek koruze padel za sto milijonov bušljev. Prizadete so tudi farme v Kansasu in Missouriju.

Otroški podaniki pretepli otroškega rumunskega kralja.

Bukarešta, 20. sept. — Posebna šola, v katero je hodil rumunski sedemletni kralj Mihael lansko leto, ni bila odprta to jesen. Vzrok je šele zdaj prišel na dan. Ko je bil Mihec star šest let, so mu organizirali posebno šolo in za tovariše so mu dali 36 izbranih dečkov iz vseh distriktov Rumunije. Dečkom je bilo naročeno, da morajo Mihaelu izkazovati respekt kot kralju. Šmrkavi kralj je pa zlorabil respekt in začel je svoje tovariše suvati s pestjo in palico. Kmalu je dečke minila potrpežljivost in nekega dne zadnjo spomlad so kraljička vzeli v roke in ga pošteno namahali. Zato je Mihčeva šola zdaj zaprta.

Vodja macedonskih komitašev umorjen.

London, 20. ept. — Iz Sofije poročalo, da sta bila vodja macedonske revolucionarne organizacije Barbarov in njegov prijatelj snoči ustreljena v Varni. Morilci so pobegnili.

149,521 zdravnikov v Ameriki

Washington, D. C.—Združene države imajo več zdravnikov kot katera druga dežela na svetu proporčno s prebivalstvom. Prosvetni biro zvezne vlade poroča, da je v deželi 149,521 zdravnikov. Na vsakih 750 prebivalcev pride en zdravnik. V Ameriki je 74 medicinskih šol, katere je v letu 1929 pohajalo 20,545 medicincev, 1705 več kakor v prejšnjem letu.

Komunisti v Gastoniji se umaknili "pod zemljo"

Vsi sestanki so zdaj tajni in dobro zastraženi. Drhalski pohodniki jih zaman iščejo.

Charlotte, N. C. — Protikomunistični teroristi, ki se ponoči vozijo okrog v avtih in terorizirajo organizatorje in voditelje komunistične tekstilne unije v Severni Karolini, so se v noči od srede na četrtek zaman vozili. Komunisti so jih zaenkrat nasukali in jim zmešali vse sledove za seboj. Vsa agitacija med tekstilnimi delavci v okolišu Gastonije se je umaknila "pod zemljo". Bili so seje in sestanki, toda ne tam, kjer so bili naznanjeni. Vsi sestanki so tajni in člani unij imajo svoje straže, ki dobro pazijo, da ne pride drhal blizu.

V četrtek zjutraj so prišli trije organizatorji v Charlotte, potem ko so opravili ponočne sestanke z delavci. Povedali so, da so obvozili tri okraje v Severni in Južni Karolini, toda nikjer niso prišli v dotiko z "nočnimi avtomobilisti", ki so stikali za njimi.

Ben Wells, organizator iz Anglije, ki je bil prvi tarča drhalskega napada, je apeliral na angleškega poslanika v Washingtonu za protekcijo kot britski državljan.

Štiri separatne preiskave so v teku glede ugrabljenja in hičanja Cleo Tessnerja iz Baltimora. Tri preiskave vodijo oblasti, četrto pa Mednarodna delavska obrana, ki je najela svoje detektive.

Prepir v Ženevi radi razorožanja

Liga sprejela ameriški načrt pobijanja narkotičnih strupov.

Ženeva, 20. sept. — Skupščina Lige narodov je včeraj soglasno sprejela ameriški osnutek mednarodne akcije proti izdelovanju in prodajanju narkotičnih strupov. To je prvi konkretni korak v tej smeri po desetih letih kampanje.

Temu je sledila vroča debata glede razorožitvenega vprašanja. Glavno besedo so imeli Francozi in Angleži, ki so bili v ostrem konfliktu radi omejitve vojaških rezerv. Druga, nič manj živahna razprava se je razvila okoli vprašanja odprave neenakih pogodb na Kitajskem.

17 oseb zgorelo v kabaretu.

Detroit, Mich. — Sedemnajst oseb je zgorelo in 70 je bilo bolj ali manj ožganih in ranjenih, ko je požar zajel okoli sto gostov v kabaretu Study Club v petek ob dveh zjutraj. Večina žrtev je bila ubitih in ranjenih v divji paniki, ki je zavladala, ko je izbruhnil ogenj.

3000 delavcev v tovarniški šoli.

Chicago, — Okrog 3000 delavcev in delavk se je vpisalo v večerno šolo tovarne Western Electric, enkrat več kot v prejšnjem letu. Družba je odprla podnevno šolo za one delavce, ki delajo ponoči. Pouk je brezplačen.

Obesil se je, ker ni bilo dela.

Chicago. — William H. Cartier, 1425 Washington st., Evanston, star 37 let, je bil mesec dni brez dela. V četrtek so ga našli obešenega v garaži.

Ameriški poljedelski stroji v Rusiji

Naročila jih je za 20 milijonov v desetih mesecih pri ameriških tvrdkah. Razvoj zadružnega poljedelstva.

Chicago. — (F. P.) — Rusija je naročila v Ameriki v zadnjih desetih mesecih poljedelskih strojev v vrednosti nad dvajset miljonov dolarjev. Večino naročil sta dobili dve čikaški tvrdki, International Harvester in John Deere družba.

Rusija nabavlja poljedelske stroje za svoje državne in za zadružne farme, ki v zadnjih par letih zaznamujejo veliko porast. V preteklem letu je Rusija opremila državne in zadružne farme s stroji v vrednosti sto milijonov dolarjev. Večino strojev je nabavila v tujezemstvu, največ v Ameriki in Nemčiji, ker njena strojna industrija še ni dosti razvita.

Da se je Rusija toliko posvetila razvoju velike poljedeljske industrije, je glavni vzrok ta, ker ruski mužik ni hotel sodelovati z vlado, katero je na svoj način bojkotiral. Pridelal je le za svoje potrebe kljub vsem apelom, grožnjam in tirjatvam moskovske vlade.

Dasi je bila Rusija pred vojno žitnica, velikega dela zapadne Evrope, je njeno poljedelstvo pod boljševiškim režimom skoraj popolnoma skrahiralo. Vzrok temu je bil, ker je vlada od ruskega kmeta zahtevala pridelke, katere je plačevala z obljubami. Radi tega ni bil ruski kmet preveč navdušen ne za vlado in ne za revolucijo. Idealizem mestnega proletariata ga ni dosegel. Sedaj je na svoji zemlji, ki jo je dobil od revolucije in jo obdelaval primitivno, v kolikor se je to godilo in se še vedno godi.

Radi tega je v zadnjih letih Rusija celo uvažala žito iz zunanjih držav, ker prebivalstvo v Leningradu, Moskvi in v ostalih industrijskih mestih je hotelo in moralo živeti. Nekdanja ruska žitnica je postala prazna. Ogromna in bogata ruska zemlja je pa počivala s mužikom vred.

Vlada je bila prisiljena nekaj storiti, da vzpostavi svojo poljedelsko industrijo. S starim načinom ni šlo, ker je odpovedal. Ker poseduje ogromna zemljišča, ki so idealna za razvoj kolektivnega poljedelstva na bazi strojne produkcije, se je lotila edine alternative, pred katero se je nahajala. Razvila je agitacijo in pričela organizirati velike farmarske zadruge. Na drugi strani je pa vlada pričela ustanavljati svoje farme, ki jih obratuje kot na primer obratuje državne industrije.

Zadružne farme sestoje iz skupin, ki pod gotovimi pogoji dobijo velike kose zemlje od države. Vlada nudi zadrugarjem ekspertno pomoč — taka kot je, dobra in slaba — ter jih zalaga s poljedelskimi stroji, ki jih nabavlja v inozemstvu. S stroji jih zalaga seveda na račun, ki ga navadno odplačujejo s pridelki. Gospodarji teh posestev so zadrugarji v zadružnem smislu. Državne farme poseduje vlada sama, kar je naravno.

Farme obeh vrst so znane pod imenom kolektivne farme in nedvomno predstavljajo novo poljedelsko ekonomijo Rusije. Dasi bo mužik kraljeval še dolgo časa, je bodočnost ruskega poljedelstva v kolektivnih farmah, ako ne pride do večjih notranjih sprememb v smer kapitalizma.

To pokazuje tudi razvoj teh farm, ki so v tekočem letu narastle po številu za 80 odstotkov. Petletni produkcijski program je za prvo leto predvideval le 17 odstotno zvišanje. Na drugi strani se je posejano ozemlje teh farm zvišalo za 300 odstotkov; program je določal le 60 odstotno zvišanje. Kvota za državne farme je bila 14 procentov, obdelano ozemlje se je zvišalo pa za 24 odstotkov. (Ako so številke za državne farme pravilne, so se morale zadružne farme veliko bolj razviti; če se to ni zgodilo, tedaj so te številke le v svrho "propagande".)

Da ni razvoj kolektivnih farm tako gladek kot se to da naslikati na papirju, ali pa brez večjih ovir in raznih težkoč, je to potrebno vpoštevati, ker drugače lahko nastanejo iluzije. Nova gospodarska zgradba ni postavljena v enem ali v par letih. In Rusiji bo vzelo še dolga leta, da razvije gospodarsko strukturo, ki bo nadkriljevala kapitalizem, ki je potreboval za svoj dosedanji razvoj nad sto let. Gotovo je to, da Rusija gradi novo strukturo, ki ima v bistvu veliko prednosti nad kapitalizmom. Njena zunanja politika je pa seveda drugo vprašanje.

Evropa investuje v Ameriki

Veliki profiti ameriških korporacij so dobra privlačnost za evropske bogatine.

New York. — Bankirji v Wall streetu so v zadnjih par tednih odkrili nov pojav, ki jih je nemalo iznenadil. Ta pojav je kupovanje delnic in zadolžnic ameriških korporacij, predvsem železniških, po evropskih kapitalistih.

Pred vojno so imeli evropski mogotci veliko vsoto denarja investiranega v ameriških železnicah in drugih industrijah. Med vojno so te investicije padle na ničlo, ker je Evropa potrebovala denar za financiranje vojne. Delnice so seveda pokupili ameriški kapitalisti in s tem takorekoč postali "neodvisni".

Ker so evropski kapitalisti imeli pri transakciji med vojno gotove sitnosti s prodajo delnic in bondov, ki so jih za nje navadno hranili ameriški bankirji in "brokerji", so bile te neprilike za nje dobra šola. Sedaj zahtevajo, da se jim kupljeni bondi in delnice dostavijo v domačo deželo.

Evropskim kapitalistom so najbolj atraktivne delnice in bondi ameriških železnic, ki so z vsakim letom bogatejše. Profiti ameriških železnic so posebno v tem letu jako narastli in bodo največji v vsej zgodovini železniške transportacije. Ta veliki "zaslužek" so zavohali tudi evropski magnati.

V nekaterih ostalih industrijah je opaziti enake pojave, predvsem pa v rudnikih, ki jo gradijo evropski kapitalisti s pomočjo ameriških v južnih državah, Pennsylvaniji in West Virginiji. Med njimi sopet nastaja pobratimija, ker dolar, šterling, frank, lira ali marka ne poznajo narodnih mej. Kapitalisti jih vložijo tja, kjer so zgledi za večje profite boljši.

To je skrivnost kapitalizma. Gospodarji se lahko nahajajo več tisoč milj od tovarne, v drugi deželi ali kontinentu. Družbo poznajo le po imenu. Znanja o delu in vodstvu tovarne ne potrebujejo nobenega. Predno kupijo delnice, vprašajo le o rekordu profitov, ki je edino znanje, ki ga potrebujejo.

Stroji prodajajo vozne listke.

London. — Na železniških postajah v Londonu eksperimentirajo z novo slotako mašino za prodajanje voznih listkov. Stroj zabeleži vsoto, zapiše ime postaje in izda listek za prejeto vsoto, ki je bila vržena vanj. Stroj se bo lahko uporabil le za gotove postaje, ki se nahajajo v okolicah Londona.

Župan poneveril $50,000.

Columbia City, Ind. — Lloyd S. Crouch, župan tega mesta, ki je obenem pomožni tajnik Provident Trust banke, je 19. t. m. priznal, da je poneveril $50,000 bančnega denarja.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Naklada 138

Datum v oklepaju, na primer (Avg. 31-1929), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Stara navlaka

Življenje v modernih industrijskih razmerah je res pisano. Posameznik in organizacije vsak čas nalete na navlako starih tradicij, ki se jim opleta okoli nog in jim ovira korak napredka. Človek bi mislil, da je na primer vraža okoli števila trinajst brezpomembna malenkost, ki ne more nikjer imeti kakega efekta, pa bi se motil. Posledice te banalnosti so lahko še danes dalekosežne.

Zanimiv slučaj beležijo v New Yorku. Tam je organizacija gledaliških igralcev sklenila pogodbo z gledališko družbo. V pogodbi je običajna fraza, da družba ni odgovorna za "dejanje Boga" (act of God). To se pravi, če strela udari v teater, ki potem zgori in igralci pridejo začasno ob zaslužek, ni družba odgovorna za brezposelnost igralcev, ker to je "act of God" in igralci ne morejo zahtevati plače za izgubljeni čas.

Pred kratkim se pa je zgodilo, da je glavna igralka porodila otroka in gledališče je bilo dva tedna zaprto, ker družba ni mogla dobiti druge igralke za njeno vlogo. Ostali igralci so seveda zahtevali plačo za prisiljeno praznovanje, kajti na podlagi pogodbe ni bila njihova krivda, da je oder počival. A glej spaka! Družba je odgovorila, da ona tudi ni kriva; družba smatra, da je bil porod igralke "act of God" in v smislu pogodbe ni dolžna plačati mezde za predstave, ki se niso vršile vsled "božjega dejanja". Enostavno tako!

Igralsko osobje je malo strmelo, toda prišlo je k sebi. Izročilo je poravnavo spora svoji organizaciji in ta ni dolgo pomišljala. Gledališka družba je dobila odgovor: Ali se vam sanja? Kaj ima Bog opraviti s porodom igralke? Porod je čisto človeško dejanje, ne pa božje! Vaša dolžnost je bila dobiti drugo igralko in stvar bi bila v redu. Ker pa je niste dobili, je vaša krivda, da je teater počival dva tedna in zdaj izplačajte osobju mezdo, ako nočete prelomiti pogodbe.

Družba pa vztraja, da je bil porod "božje delo" in noče plačati. Lepa zadevica še ni rešena. Morda pride pred razsodišče. Zelo smešno, toda igralci se ne smejejo, ker gre za plačo dveh tednov. Družba se lahko smeje v pest, če upa, da potegne osobje. Vso pravico pa ima pametna javnost, da se smeje takim otročjim frazam v pogodbah. Druge delavske organizacije se zdaj lahko nauče, kje je past za kalne. Nič ne škodi, če se Bogu nalaga odgovornost za gotovo dejanja, dokler je to omejeno na poezijo in molitvenike — škodi pa v pogodbah, od katerih je odvisna eksistenca živih ljudi.

Puhlo svarilo

"Labor", glasilo železničarskih unij, ki izhaja v Washingtonu, D. C., odločno svari v svoji zadnji številki tovarniške barone v južnih državah. Svarilo se v jedru glasi:

"Lastniki tovaren v Severni Karolini in ostalih južnih državah imajo na izbiro dvoje: ali se bodo odločili za ameriško delavsko gibanje, ki se vrši v miru in redu, ali pa bodo imeli opraviti s komunističnim gibanjem, ki izrablja vsak delavski spor v svrho revolucije."

"Lastniki tovaren so se že odločili za *ameriško* gibanje drhalskega nasilja in prelivanja krvi. Ako je v tem gibanju kaj miru in reda, tedaj je vsaka komunistična revolucija otroški piknik. Magnatje na jugu nočejo miru in reda!

Sheboyganski gospod Černe je pa mojster kotlička! Pevko Lovšetovo in "komišen" jednot meša v isti sapi. "Prosveta" še danes čaka na *njegove* dokaze glede "komišna" pri nakupovanju obveznic S. N. P. J., toda kulturnemu gospodu je že davno zamrl gladijatorski krik — ki je bil vse. Prazen krik je bil takrat in prazen, oduren, hripav krik je še danes. Kakor krik pijanca ob treh zjutraj . . . Gospod Černe se hvali s kulturnim delom. To je dobro, da se sam pohvali, kajti drugi ga še niso in najbrž ne bodo. In kulturno delo? Cerkev pa šola, v kateri se producira "havajska" govorica nove generacije! Za nameček je naš narod obogatil s katoliško-kulturnimi cvetkami: kravja potica, šuspurfel, španski bik etc. Kultura bo havajska! Nj mu treba zamerit!. *Župnik Černe* je predvsem človek ne glede na to, da ima šole in posvečenje . . .

Glasovi iz naselbin

Priredbe v Detroitu.

Detroit, Mich. — V tem mestu smo v mnogih ozirih precej zaspani, toda ne tako glede veselic, ki jih je za zimsko sezono prijavljenih kar cele koše. Ena izmed najzanimivejših se pač vrši v soboto 28. sept. na Six Mile Rd. v dvorani "Slavulj". Priredita jo skupno socialistična kluba št. 114 in 115 v korist $50,000 kampanjskega sklada soc. stranke. V ta sklad se je nabralo v teku enega meseca že nad $20,00; storimo torej tudi mi Slovenci svojo dolžnost.

Soc. stranka je v stanju reorganizacije. Njen gl. tajnik je zastopnik mlajše generacije ter jako energičen, toda brez sredstev tudi on ne more delati čudežev. Ker ni druge prireditve na omenjeni dan, upamo, da bodo navzoči rojaki iz vseh strani mesta; žal ne bo nikomur.

Pevsko in dramsko društvo "Bled" je pričelo s pevskimi vajami pod izbornim vodstvom novega pevovodja rojaka Geo. Halla, ki je tudi dirigent simfoničnega orkestra broječega 35 mož. Vsem, ki bi se radi udejstvovali, bodisi v petju ali v drami, se sedaj nudi ugodna prilika na zapadni strani. Ravnokar so tudi dospele nove skladbe iz domovine, ki so v večini pravi biseri. Poleg moškega zbora se je organiziral tudi mešan zbor; torej nežni apol, na noge! Nekaj se tudi šušlja, da zbor prične v kratkem z dramskimi vajami za "Desetega brata." O boy, ako tega spravijo na oder, potem so pa res tiči. No, pravijo, da ga bodo, kakor tudi Krjavlja z njegovo kozo vred in sicer za obletnico Slov. del. doma 1. jan. 1930. V ta namen so že dobili mr. Likarja iz Clevelanda, da jim napravi krasno scenerijo, ki bo do pičice odgovarjala Jurčičevim junakom. V načrtu imajo tudi koncert in sicer 24. nov. Le tako naprej, Blejčani, naselbina je z vami.

Dne 13. oktobra nas zopet čaka izreden užitek. Tega dne priredita namreč koncert glasovita operna pevca g. Banovec in gdč. Ropasova. Oba sta člana kraljeve opere v Ljubljani. G. Banovec je nastopil v vseh svetovnih mestih z velikanskim uspehom. Za koncertno turnejo po Ameriki imata 96 pesmi, ki so po večini nove. G. Banovec s svojim kristalno čistim tenorjem in dovršeno tehniko, po mnenju kritikov, daleč nadkriljuje A. Šublja. Koncert se vrši v Slov. del. domu pod avspicijo istega. Več o programu pozneje.

Dne 10. nov. imajo pa zopet socialisti svoj dan, ko bo sklican javen shod, na katerem bosta govorila Fr. Zajc v slovenskem in Donald Lotrich v angleškem jeziku. Na programu bodo tudi žive slike "Suženjstvo" in "Svoboda," nadalje deklamacije ter nastop pev. društva Svoboda. Shod se vrši v Slov. del. domu.

Frank Cesen.

Razširimo Prosveto.

Cleveland, Ohio. — Rojaki, ki sedaj pristopijo k naši SNPJ, imajo tekom sedanje kampanje velike olajšave, ker za pristop so stroški jako znižani. Za male cente se lahko pridružijo naši največji in najboljši podporni organizaciji, ki jim nudi protekcijo v slučaju bolezni ali nesreče. To je potrebno povdariti, ker nesreča lahko zadene vsakega; v naši SNPJ dobimo pa najboljšega varuha in dobrotnika.

Povdariti je tudi potrebno, da jednota izdaja svoj dnevnik Prosveto, ki skrbi za našo duševno stran življenja. Prosveta prinaša čtivo kot ga ne prinaša noben drug slovenski list v Ameriki: seznanja nas, kaj se godi okrog nas, piše o delavskih bojih in o prizadevanjih raznih skupin za izboljšanje splošnega življenja. Prinaša tudi poučne članke in sploh gradivo, ki nam služi v izobrazbo. Prosveta je naš list, delavski list v pravem pomenu besede in je pisan za delavce.

Ni samo naša dolžnost Prosveto širiti, bratje, marveč je tudi v našo lastno korist. Zdi se mi, da to svojo dolžnost precej in vse preveč zanemarjamo; to menda radi tega, ker se ne zavedamo naših interesov. Ako pomislimo, da ima jednota 42 tisoč članov v odraslem oddelku, bi mogla imeti Prosveta vsaj polovico toliko naročnikov. Bratje, sedaj imate jako lepo priliko, da se na list naročite, ker list sedaj ne stane veliko, kjer sta v družini dva ali več članov. Kjer sta v družini dva člana, lahko prejemate Prosveto vsak dan, ako doplačate $3.60 k assessmentu za glasilo. Kjer so pa trije člani, stane dnevnik le $2.40, seveda pod pogojem, da se dva člana odpovesta glasilu. Bratje, sedaj imamo najlepšo priliko razširiti naš dnevnik Prosveto, kar je naša dolžnost kot člani SNPJ, da to tudi storimo. Razširimo list Prosveto, naš najboljši delavski dnevnik.

Resnica je, ako pogledamo v hiše naših rojakov, najdemo polno vrsto "delavskih" časopisov, ki so "delavski" le v tem, da živijo na račun delavcev. Med te liste spada Pirčeva "Ameriška Domovina," ki piše v interesu svojega urednika, v interesu demokratske stranke in je drugače polna cerkvene propagande in pa oglasov. Je "delavski list" v tem, da ribari v kalnem in svoje čitatelje vodi iz mlake v veliko lužo ignorance. Da Lojze rad ribari v kalnem je dokaz zadnji shod "treh strank," ki so ga naši slovenski republikanci, demokratje in progresivci obdržavali pred par tedni v Delavskem domu na Waterloo cesti.

Shod je bil sklican po naših republikancih in demokratih, da na njem izberejo kandidata za prihodnje volitve v mestno zbornico. Ker živi precejšnje število Slovencev v četrtem distriktu, se je šlo, kdo naj bo "naš" kandidat. O tem shodu ne bom poročal, kljub temu, da je bil višek politične nezrelosti in na katerem *so* skušali naši političarji ribariti v kalnem, kot je to njihova navada. Na veliko razočaranje naših "političnih voditeljev" — predvsem je bil razočaran naš demokratski "ward-heeler" L. Pirc—je shod povsem drugače izpadel kot je bil pa načrt sklicateljev. Mesto da bi se bili navzoči rojaki izrekli za demokratske in republikanske aspirante za v mestno zbornico, se je velika večina izrekla za Antona Vehovca, ki kandidira kot neodvisnež. On je voditelj železničarjev New York Central družbe, ki ima svoje tovarne v Collinwoodu, kjer dela veliko število slovenskih in jugoslovanskih delavcev. Kljub temu, da se je Pirc pred shodom lizal, je sedaj začel zopet udrihati po Vehovcu in njegovih pristaših kot je to delal pri volitvah pred par leti.

Da pa pokažemo našim kapitalističnim žurnalistom Pirčeve vrste, da se ne damo voditi za nos, pričnimo agitirati za dnevnik Prosveto, ki je naš edini slovenski delavski dnevnik. Naprej za dnevnik Prosveto!

Anton Mravlje.

Znanstvenik skuša igrati vlogo divjaka.

Normandin, Que., Kanada. — Burt McConnell, znanstvenik in avtor, je 19. septembra odšel v kanadske pragozde, kjer bo skušal živeti deset tednov brez obleke, ognja, modernega orodja in vseh ostalih pripomočkov civilizacije. Igral bo vlogo jamskega človeka iz ledene dobe.

Oče 24 otrok obležal mrtev.

Alliance, O. — Mike Goodren, star 75 let, se je 18. t. m. zgrudil mrtev. Mož zapušča 24 svojih otrok in devet pastorkov, skupaj 33 otrok. Bil je dvakrat oženjen. S prvo ženo je imel 23 otrok in z drugo enega, toda druga žena, ki je bila vdova, mu je privedla v hišo devet svojih otrok.

Dva rudarja ubita v Ohiu.

Powhatan, O. — V tukajšnjem premogovniku je izbruhnil ogenj v četrtek in dva moža sta izgubila življenje, pet drugih je pa v bolnišnici. Trideset rudarjev se je komaj rešilo.

Sila ljubezni.

Če hočeš zvedeti, kakšna sila je ljubezen, moraš med Hotentote v Južno Afriko. V Johannesburgu se je namreč v tretjič poročil zamorski možakar, ki trdi, da se je rodil l. 1801. Šteje torej 128 let, a tudi nevesta je že dosegla častitljivo starost 84 let. S svojima prejšnjima ženama je postavil na svet 35 otrok. Zastopnikom tiska je izjavil, da se je poročil iz ljubezni in da upa doživeti še obilo otroškega blagoslova.

Preobrat v evropski politiki?

Piše S. Publicus.

Pogodbe med premaganci in zmagovalci v Evropi so se izkazale več ali manj kot malo ali celo nič vredni papirji. Tudi toliko hvalisani Locarno ne pomenja trdnejših in določnejših vezi. S tem, da si je Francija zasigurala vsaj parletno pomirljivost Nemčije po lokarnski pogodbi, pa se v bistvu situacija v evropski politični pozornici ni prav nič izpremenila. Edino kar je rodila pogodba v Lokarnu, postaja sedaj dvomljivo, ker izgleda po tem, kar se je pravkar odigralo na konferenci velesil v Haagu, da so bile besede triumfa sporazuma le fraze, ki so postale še le sedaj kruta istina.

Velika izpremememba v politiki Anglije z nastopom delavske vlade pod vodstvom Ramsay MacDonalda pa je pretresla tudi evropski politični nivo ter ga, kakor se čim dalje bolj vidi in dokazuje, spravila pod vpliv in po smernicah nove Anglije.

Nastop angleškega delavskega finančnega ministra Snowdena v Haagu je bil prvi jasnejši znak preokreta. Tedaj je Anglija sporočila svetu, da ne mara za mešetarjenje med premaganci in zmagovalci iz svetovne vojne na tak način, kakor sta se pogodili francoska in nemška buržuazija. Youngova zvezda je zato padla in angleška politika je žela uspehe, ki se bodo slej ko prej še bolj vidno pokazali v novi konstelaciji Evrope.

Prva zmaga angleške Labor party, s sporazumom med Anglijo in Združenimi državami, se je po vsem svetu zelo komentirala. Pričakovalo se je že tedaj, da bo sporazum dalekosežen in da bo rodil važne politične posledice, zlasti kar se tiče odnošajev med Anglijo in Združenimi državami ter v Evropi s posebnim ozirom na francosko velesilo in njene težnje v koncertu evropskih držav.

Druga zmaga angleške Labor party pa se vsekakor vidi v uvidljivi zmagoviti finančni politiki v Haagu, na konferenci velesil za ureditev reparacijskega vprašanja po Youngovem načrtu. Anglija je pridobila na svojo stran male države, ki so bile doslej popolnoma pod okriljem francoskega vpliva s tem, da jim je obljubila in nudila garancijo zato, da ne bodo na končnem obračunu na škodo Francije, prikrajšani. Snowden je prišel, govoril in zmagal.

Tretja zmaga pa se pripravlja z otvoritvijo zasedanja Zveze narodov.

V Ženevi so zopet zbrani degatje svetovnih držav, da se lepo vsedejo za zeleno mizo in da se pomenijo o kričečih zunanjepolitičnih problemih. Slišali smo že toliko blagodonečih fraz o razorožitvi in o miru, da bi človek mislil, da živimo najmanj v nebesih. Toda, če se le količkaj obrnemo okrog sebe, povsod naletimo na vojaške uniforme, na vojaške parade, povsod se nam posvetijo bajoneti in mitraljeze. Topovi, vojni brodovi in vojaški avijoni preprezajo kot za stavo našo povojno sfero. V Ženevi pa se zbirajo delegatje in pacifisti meščanskega kova, da mečejo lahko v lepih oblikah fraze o miru in človečanstvu v svet.

Letošnje zasedanje Zveze narodov v Ženevi pa ima veliko značenje. Angleška delavska vlada, ki je dala okusiti evropskim meščanskim vlastodržcem, da ne smatra sedanjega položaja za vzdržnega in sigurnega, je poslala na zasedanje svojega predsednika Ramsaya MacDonalda, ki je v Ženevi prvi povzel besedo v diskuziji:

"Vprašanje Zveze narodov je in ostane vprašanje mednarodne varnosti in sigurnosti."

Briand-Kelloggov pakt je danes še grad v oblakih, toda pastati mora realnost, je dejal MacDonald. V Haagu je konferenca izvršila veliko delo in sedaj se mora preiti direktno na velika gospodarska vprašanja in na podpis pariškega pakta. Človečanstvo pa mora zaključiti militaristično periodo zgodovine. Razorožitev se mora pričeti na morju, razorožitev vsepovsod. Spori se morajo reševati mirnim potom. Anglija hoče podpisati konvencijo o fakultativni mednarodni arbitraži preko haaškega sodišča.

Svoj govor je Ramsay MacDonald končal: Ne bi hotel, da je naša zemlja zopet uničena po vojni. Moja vlada se bo potrudila, da bo započela novo ero življenja med državami.

Pred petimi leti je bil sedanji angleški ministrski predsednik v Ženevi. Že takrat je imel isto misijo, kot jo ima danes. Takrat je bil odpoklican: Močnejša angleška buržuazija je imela drugačne račune in MacDonald je moral oditi. Po petih letih se je vrnil in Ženeva dobiva povsem novo sliko.

Šele par mesecev je angleška delavska stranka v vladi, a posledice njenega režima se vidijo že danes posebno v Evropi. Meščanski Briand, Stresemann in kompanjoni stoje sedaj pred alternativo: Je li so kdaj resno mislili o miru in mednarodni razorožitvi, ali nikdar.

Delavska vlada Anglije govori.

Ramsay MacDonald opominja.

Ni li to že znak razveseljivega preokreta v politiki evropskih držav?

Pismo iz Julijske Krajine

Trst, 2. septembra.

Vse cerkvene publikacije, namenjene vernikom, morajo biti po določbah konkordata sestavljene v italijanskem jeziku. K italijanskemu tekstu doda cerkvena oblast v Julijski krajini lahko slovanski prevod. Akt o poroki mora biti napisan samo italijansko. Če je potrebno pojasnilo, bo sledilo v narečju. Fašistični tisk zahteva, da se mora vsa poročna ceremonija izvršiti edino le v italijanščini. "Vsaka družina v Italiji se konstituira, bodisi v občinski hiši, bodisi v svetlišču rimske cerkve, samo z italijanskim "Si". Po fašistični razlagi nadaljnjih členov konkordata bodo pridige in druge funkcije v slovenskem jeziku samo prevod pred njimi v italijanskem jeziku izrečenih pridig in funkcij. "Piccolo" pravi, da so vse te cerkvene odredbe začasne in da jih čez 50 let ne bo več treba, ker bo prihodnji rod ob meji že čisto italijanski....

Par nadaljnih primerov "pretvarjanja prilimkov v italijansko obliko": Amort Amori, Bicik Torelli, Burger Borghi, Kovačič Covelli, Covacci in Fabbrini. Dejak vdova Bednar se zove sedaj Deavvo-Bernardi, Dolinšek Dolli, Klobučar vdova Gruden se piše sedaj Cappellari-Gordini, Komotar vdova Fabiančič pa Comotari-Fabiani.

Trst postane prvo zračno središče Italije. Od trgovske aviacije se pospenja do turistične. Tržaški tisk povdarja to s ponosom navajajoč trgovski letalski pričetek začetkom 1926., ki se je vzdržal in razvil. Danes ima tržaško pristanišče važne zračne zveze z italijanskimi pokrajinami in srednjim Jadranom, Avstrijo in Nemčijo, pripravljajo se stiki z Genovo, Marseilleom in Budimpešto. Trgovsko zračno gibanje se širi. Upajo pa, da se bo turistično zračno gibanje še ugodnejše razvijalo in da bo Trst važno središče turistične avijacije.

Novo zvezo med Trstom, Reko in Dalmacijo je otvorila te dni zadrska plovna družba. Fašistični listi podčrtavajo važnost, da se bo nova pomorska služba dotikala Šibenika, Splita in Metkovića. Slednje pristanišče, ki je naravni morski izliv južne Jugoslavije, bi radi navezali na Trst in Reko.

Istra dobi vodovod in sicer ogromen, ki bo preskrboval z dobro pitno vodo celo deželo. Italijanski listi poročajo, da je pulski prefekt te dni v Milanu podpisal dogovor za financiranje podjetja in je danes gotovo, da se prično vodovodna dela v Istri dne 21. aprila 1930 in sicer najprvo za cono Koper-Piran. Tržaški vodovod bo menda dokončan še letošnjo jesen.

Z dnem 30. junija 1930 stopi v veljavo zakon, ki daje hišnim posestnikom pravico, da poljubno določajo najemnino za stanovanja. Tega se bojijo posebno v Trstu. Sedaj je tam 10 do 12 deložacij na dan razpisanih. Pod sedanjo zakonsko zaščito se ne izvršijo vse. Meseca julija je bilo izgonov strank iz stanovanj 200. Na preturi je rešenih skoro 800 vlog za deložacije, kar pomeni za Trst ogromno število. Precej je strank, ki bi lahko plačale najemnino pa izkoriščajo sedanji položaj. Težak problem in

(Dalje na 3. strani.)

Karl Kautsky:

Krščanstvo in revolucija

Vendar vsebuje krščanstvo poleg teh potez tudi mnogo drugih idej, ki jih ni na novo ustvarilo, temveč jih že našlo kot dolgo vladajoče in ki jih je povzelo iz življenja, iz katerega je vzklilo. To so bile poteze iz židovskega, egipčanskega, asirskega, perzijskega in celo grškega načina mišljenja, ki so se sto in tisoč let poprej razvile in se tako globoko vkoreninile, da se jim niso mogli odreči ljudje, ko so sprejeli novo krščansko mišljenje. V kolikor je bilo staro združljivo z novim, se je ohranilo, kakor se človek sploh oprime novega, neprekušenega samo tam, kjer staro odpove. In te niso bili sestavni deli samo ene, temveč več starodavnih ver, ki jih je sprejela nova, kajti ta je nastala v dobi mešanja narodov in ver.

. . . Kot vsak pojav, moremo tudi krščanstvo doumeti le v njegovem gibanju, nastajanju in izpreminjanju. Pravkar smo videli, da moramo v prakrščanstvu razlikovati produkte njegove dobe in dedščino prejšnjih časov. Če hočemo pojmovati krščanske elemente, ki še učinkujejo v današnjem duhovnem življenju, ne zadostuje, da razložimo samo nastanek prakrščanstva in način, kako je nastal. Od tedaj so se izvršile velike gospodarske izpremembe in vsaka je izpremenila obliko krščanstva, ki krščna je bila ob njegovem nastanku, in ji daje posebni značaj.

. . . Ko so trume barbarskih plemen preplavile ozemlje tehnično in kulturno visoko stoječe civilizacije narodov okrog Sredozemskega morja, je nastal nov gospodarski in politični položaj posebne vrste. Kajti ono novo, kar se sedaj v rimski državi reprezentirali barbari s svojimi nazadnjaškimi produkcijskimi načini in njim odgovarjajočimi mišljenjskimi oblikami in ideologijami, ni bilo nekaj višje razvitega, višje stoječega, temveč nekaj nazadnjaškega. Staro je bilo tedaj mnogo višje nego novo, razpolagalo je z večjem znanjem, z višjo tehniko, z višjimi produktivnimi oblikami, popolnejšo politično organizacijo.

Ta organizacija je v Evropi zapadno od Rusije in Balkana našla svoje vtelešenje v katoliški cerkvi, ki je imela kot naslednica rimskega gospodstva svoje središče v Rimu, kjer je papež nadaljeval z gospodstvom ali vsaj gospodovalnimi težnjami rimskih cezarjev - carjev starega veka.

Vzhodno ležeče dežele krščanstva so našle svoje središče v Bizantu (Carigrad), kjer je posvetni cesar še nadalje vladal kot najvišji cerkveni poglavar, le da se je hitro krčila njegova država. Zmanjševali so jo vedno bolj osvojevalni pohodi vzhodnih Nomadov, najprej Arabcev, ki so si ustvarili ne le politično temveč tudi ideološko od Rima in Bizanta neodvisno organizacijo, oprto na novo vero islama, ki je potrebam in življenjskim pogojem novih osvojevalcev bolje prijala nego krščanstvo, v katerem so živele še potrebe in produkcijske razmere starega cesarstva.

Ljudstva zapada si po propadu cesarstva niso mogla dati nove, svojim potrebam in življenjskim pogojem popolnoma prilagodene države. Gospodujoči aparat rimske cerkve in njeno znanje sta bila premočna za to. Toda ta premočna pa oba faktorja vendarle nista bila, da bi mogla oblikovati državo in družbo po svoji volji. Katoliška cerkev kot naslednica cezarjev je slonela na strogo centraliziranem despotizmu. Med tem je vzrastel v germanskih državah fevdalen produkcijski način, ki je povzročil politično razcepljenost in največjo neplino številnih malih fevdalnih gospodov nepram državi, ki ji je načeloval senčni kralj.

(Dalje prihodnjič.)

Toplomer za merjenje ljubezni

To je eden izmed sijajnih ameriških iznajdbov. Na neki konferenci Ameriškega instituta je predaval dr. Free o svoji metodi za ugotovitev višine ljubezenskega občutka in jo demonstriral praktično na zardevajoči devojki. Postopek je sila preprost. V bližino lica zaljubljujoče devojke nastaviš toplomer, ki registrira stotinke stopinj in izmeriš porast temperature. Nič več. Saj ne gre za temperaturo temveč duševno emocijo, ki jo je povzročila. Ugibodoče boš, mladi mož, torej kaj lahko dognal, ali te "ona" ljubi ali ne in koliko te ljubi. Freejevim termometrom boš najprvo določil normalno temperaturo njenih lic, nato ji poveš, da jo ljubiš, nato bo zardela in sedaj hitro enkrat izmeri. Diferenca znaša 0.11 stop. Če ne, pri Barbki zadnje pomladi si ugotovil celo 0.08 stop.! Neverjetno preprosto.

Ti Američani jo sploh pihnejo. Neki njihov fiziolog je hotel zvedeti, ali učinkuje plavolaske na mlade ljudi v resnici močneje nego brunetke. Pa je dal zavrteti s kinematografskim aparatom isto ljubezensko sceno, enkrat s plavolasko, enkrat z rjavolasko. Rezultat je bil frapanten: otipal je mladim moškim lica in je seznal, da jim ob plavolaski hitreje bije. Nezmotljiva ljubezensko-emocijska fizijologija. Sicer pa je tudi naš dr. Free dognal glede plavolask in rjavolask zanimivo podrobnost. Plavolaske učinkuje ljubezen relativno silneje z drugimi besedami: termometer registrira na njihovih licih večje toplotne razlike nego pri rjavolaskah. Seveda pa je treba vedeti, da ima jim lica v normalnem stanju bledejša oz. bolj nejša nego rjavolaskam, tako da pridemo do končnem efektu na isto. Vprašanja: takim plavimi lasmi ali takšne s kostanjevimi? Freejeva metoda ne rešuje in je slej kakor prepuščeno osebnim okusom, ki ne poznamo nje še nobenih merilnih aparatov in metod.

Vesti iz Jugoslavije

NJENA NAJVEČJA SKRB....

(Izvirno.)

Ljubljana, 3. sept. 1929.

V naših mestih so tako zelo v navadi razni cvetlični dnevi, namenjeni pobiranju denarja za kake spomenike, za kake domove ali slične "važne" stvari. Zdi se, da je to največja in najnujnejša naša skrb. Postavljati spomenike raznim zaslužnim in nezaslužnim možem, je nekaterim naravnost potreba. Taki ljudje so vedno v kakem odboru za povzdigo XX. spomenika i. t. d.

Enako je tudi v Zagrebu, kjer so pred dnevi nabirale dame po ulicah dvo-dinarske novčiče za postavitev spomenika kralju Tomislavu, prvemu hrvatskemu kralju, ki je ustanovil nekako veliko Hrvatsko pod svojim žezlom. Tega je bilo zdaj 1000 let. Ob tej priliki žele postaviti spomenik. Zategadelj nabirajo po ulicah. K temu je priobčil stalni sotrudnik zagrebškega nemškega "Jutranjega lista" Pit članček, ki ga priobčujemo, ker velja za vse slične prilike pri nas:

"Danes me je na ulici nagovorila neka dama s prošnjo, naj darujem 2 dinarja za spomenik kralju Tomislavu. V tem hipu bi me bila kmalu zapustila moja dobra vzgoja. Vendar sem se obvladal in se omejil na vprašanje, ki sem ga stavil dami: "Dovolite, milostna gospa, kaj res nimate večjih skrbi, kot postavljati spomenik kralju Tomislavu?" Dama je bila očevidno razžaljena, kar mi je bilo žal. A moji razlogi so takile:

Vsi narodi postavljajo svojim veličinam iz preteklosti spomenike. Nikdar ni mogoče točno dognati, ali so bile te veličine res veličine ali niso bile nič. A to na stvari nič ne izpremeni. Dovolj je, da vidi narod v spomenikih simbole svoje velike preteklosti, ki se znatno razlikuje od male in malenkostne sedanjosti. Po vsem svetu je tako, in tudi v Zagrebu ni drugače. Če ima občinska blagajna preveč denarja v žepu, potem naj postavlja mirne duše spomenike. Če umrje bogataš in zapusti svoje bogastvo za postavljanje spomenikov, dobro, naj mu izpolnijo njegovo zadnjo voljo. A če ni nikjer nikakega testamenta mecena in če ima mestna občina tako malo denarja, da je vse kar je glavnega v strašnem stanju, če ni mogoče zgraditi toli potrebne bolnice — potem ne bi bilo treba hoditi na ulice moledovat pasante, naj sleherni daruje dva dinarja, da se mesto reši največje svoje skrbi, namreč skrb, da že enkrat postavimo spomenik staremu hrvatskemu kralju Tomislavu.

V teh besedah ne maram, da bi videli kaj zasmehovanja starega kralja. A roko na srce: Ali ni 50 odstotkov Zagrebčanov zvedelo za kralja Tomislava šele po izdelovanju piva ki se imenuje "Kralja Tomislava Jubilejno-Dvojno-pivo?" Dosti žalostno, zakaj baš kralj Tomislav je pred 1000 leti v svoji državi Veliki Hrvatski znal reševati narodovo blagostanje vse bolj kot misli to "Odbor za spomenik", ki se ne sramuje iti v času gospodarske krize na ulico moledovat za dinarje za spomenik, namestu da bi se takoj razšel ali pa vsaj — če že hočejo nekaj za proslavo Tomislava storiti — prekrstil v odbor za zgraditev Bolnice kralja Tomislava.

Že stokrat so v javnosti diskutirali o tem, kako odpraviti te tako številne nabiralne dneve, ki ne rešujejo skrbi prebivalstva ampak le skrbi spomeniškega odbora. In kako je sploh možno dovoliti toliko beračenje. Naloga občine ni, skrbeti da postavi namestu bolnice spomenik kralju Tomislavu. Naloga sedanje mestne občine je: čim prej prekrstiti ceste in trge. To je namreč rezultat ekskurzije, ki jo je podvzela mestna občina pred mesecem po evropskih mestih!

Tako Pit. Tudi mi smo zabeležili o delovanju zagrebške občine par stavkov, zlasti, ko je izjavil župan po tej ekskurziji širom Evrope, da so na tem potovanju predvsem študirali, kako pobijati mestni prah. Poučno potovanje jim je pokazalo pot k rešitvi tega vprašanja:

Treba asfaltirati in škropiti!....

To je dober dovtip, le žal, da je iz županovih ust.

Kako bi želeli klerikalci.

Ljubljana, 6. sept. 1929.

V Sloveniji je organizirana Kmetijska družba, v katero se lahko včlanjajo kmetovalci vseh krajev in prepričanj v Sloveniji. Vodstvo te Kmetijske družbe ki preskrbuje kmetom poceni umetna gnojila, stroje in druge stvari —je bilo doslej in je še ostalo v rokah demokratov in kmetijcev-pucljevcev. Klerikalci so tem zavodu v manjšini. Kmetijska družba pa ima precej kapitala in je zategadelj razumljivo, da bi jo hoteli dobiti klerikalci v roke, prav kakor je razumljivo tudi, da je demokratje ne marajo pustiti iz rok. Včeraj se je vršil občni zbor Kmetijske družbe v Ljubljani, na katerega so dospeli delegatje iz vse Slovenije. Na tem občnem zboru so skušali klerikalci priti do premoči, pripravljali so se za to že od pomladi. Njihov cilj je bil: nagnati svoje ljudi kot člane v Kmetijsko družbo, ter tako pridobiti večino delegatov. Če kdo izmed kmetov nima denarja za članarino, mu jo bo plačal kdo izmed klerikalnih denarnih zavodov ali pa mu bo plačala članarino klerikalna kmečka organizacija. Skratka: kupiti si člane in delegate, potem pa s pravično večino prevzeti vodstvo družbe in njen kapital.

Zato so klerikalci izdali že meseca marca letos oklic na vse svoje ljudi, v katerem pravijo: da morajo zdaj, ko vse politično delo počiva, osredotočiti svoje sile v stanovskih organizacijah. Zategadelj je treba Kmetijsko družbo iztrgati iz rok dosedanje uprave. Treba nam je za občni zbor pridobiti le novih 30 delegatov, pa imamo večino. Onim ki na noben način ne zmorejo članarine, naj priskočijo na pomoč naši denarni zavodi. V skrajnem slučaju pa prosimo, da nam sporočite nemudoma imena onih, ki ne bi mogli utrpeti 20 din, da skušamo mi pri premožnejših pristaših zanje dobiti članarino. A delajte skrajno previdno.... i. t. d. — Tako je klerikalna centrala naložila svojim ljudem po deželi.

Klerikalci so hoteli tako enostavno kupiti kmete zase, a vodstvo Družbe je to vedelo in je storilo spet svoje, da si ohrani položaj ki ga ima v družbi. Ker so se na pritisk klerikalcev množile priglasnice in se je dan za dnem prigla̋alo vedno več članov, in to samo s Kranjske (ker imajo le kranjski delegatje pravico voliti predsedstvo!) — in ker je vodstvo vedelo, da je to le kampanja klerikalcev, da bi si prisvojili kapital družbe — je vodstvo šlo preko vseh pravil ter ni sprejelo teh članov vseh, marveč le nekaj. Tako, da je število delegatov sicer malo naraslo, a je bila zasigurana še vedno večina za demokrate.

Včerajšnji občni zbor je radi tega potekel burno. Prepirali so se, v dvorano je morala vkorakati policija 12 mož, da je vzdržala red, predsedstvo je zavračalo predloge s strani opozicije ter so pri volitvah bili izvoljeni spet pristaši demokratov in kmetijcev. Klerikalci so s svojo umazano, nakupovalno kampanjo propadli, in demokratje so šli preko pravil ter zmagali. Obdržali so družbo s kapitalom v svojih rokah.

To pa so tudi vsa nasprotstva med meščanskimi frakcijami: kdo bo sedel za mizo in držal in razpolagal z denarjem.

Rimske izkopnine pri Brežicah.

Ljubljana, 6. sept. 1929.

Mnogo je pri nas zgodovinsko važnih krajev, kjer utegnejo biti važni zgodovinski spomeniki, ki še niso preiskani. Znanstveno niso preiskali še niti tako znanega najdišča izkopanin kot so Vače.

No, profesor dr. Balduin Saria, profesor arheologije in stare zgodovine na univerzi, ki je znan po svojih uspešnih raziskavanjih na razvalinah pozno-antičnega mesta Stobija v Južni Srbiji, je pričel zdaj tudi to. Lani je začel preiskovati rimske zgradbe v Ptuju, ki jih je odkopal in pričel po možnosti restavrirati. Letos pa je zastavil lopato na drugi važni točki, okrog katere se je osredotočala rimska kultura v Sloveniji, med Brežicami in Krškem. Vzpetina pri Malenci na desnem bregu Krke že po svoji legi izdaja domnevo, da je tu bila kdaj utrdba. Tudi njeno ime, Gradišče, priča o tem. Dasi so tu že večkrat našli lepe izkopnine, se vendar ni nihče potrudil raziskavati to pokrajino znanstveno. Profesor Saria je zdaj pričel z izkopavanjem, preiskal predvsem rob planote ter ugotovil v njem v celem obsegu ohranjeno utrdbeno ozidje iz treh dob. Prva utrdba predstavlja prazgodovinski nasip iz gline, ojačen s kamni, znešenimi skup iz okolice. Na to podlago je rimska doba, najbrž da zavaruje deželo od pritiska Germanov, postavila zidano utrdbo, ki kaže mestoma prav lepo skladnjo zidu; od krone ozidja prve rimske utrdbe je bila v poznorimski dobi postavljena druga, obstoječa iz zidu, ojačenega precej na gosto s štirioglatimi stolpi. Zidava te utrdbe je izvršena s porabo raznih ostankov starejših rimskih stavb in spomenikov, med katerimi so posebno važni ostanki napisov, predvsem dveh, ki sta prav dobro ohranjena. Ugotovljena so tudi glavna vrata, ki so vodila v trdnjavo skozi obzidje na južni strani in so bila flankirana od dveh štirioglatih stolpov. Ker je cela planota obdelana, za enkrat ni mogoče preiskati ozemlja, ki ga to zidovje oklepa, izvršil pa bo to prof. Saria že letos jeseni ali pa drugo leto.

Taka raziskavanja so za nas velike važnosti, ker pomagajo stvoriti zgodovino naših dežel. Tudi se vsa ta raziskavanja vršijo v sporazumnem sodelovanju arheologov ostalih dežel in držav ter si sporočajo stalno drug drugemu uspehe ter so tako vse te izkopnine važen faktor v konstrukciji zgodovine sploh. Zato je prav, da so oblasti opozorile na to okoličane Kršk̋ega in Brežic, naj nikar — kakor doslej — ne izrabljajo Gradišča kot — kamnolom. Kmetje so namreč zelo radi lomili skale in kamenj v Gradišču, ne vedoč, da so to ostanki starodavnih utrdb in ne poznavajoč važnosti, da se ti spomeniki ohranijo.

Smrt ljubljanskega trgovca v v Splitu.

Ljubljana, 4. sept. 1929.

V Splitu na letovanju je nenadoma umrl ljubljanski veletrgovec Josip Medved, lastnik veletrgovine z blagom v Dalmatinovi ulici. Pred tedni je odšel v Dalmacijo na letovišče, bil je videti povsem zdrav, in zdaj naenkrat je umrl. Ali ga je zadela kap ali je bil vzrok nenadne smrti drugačne narave, ne poročajo. Bil je rodom Novomeščan, na Dunaju se izučil za trgovca, potlej je imel svojo trgovino v Novem mestu, kesneje je preselil trgovino v Gorico, kjer mu je vojna uničila skoro vse. Bežal je v Ljubljano, kjer je osnoval trgovino, ki deluje še danes.

Zapušča štiri otroke, med temi gospo Girilo por. Škerlj in ugledno igralko naše drame in opere, dalje inž. Ivana, gospo Mimi, poročeno z arh. Spinčičem, ter najmlajšega Joškota, trgovca. Pokonji je bil tudi član gremija trgovcev.

Pred dnevi pa je umrla gospa Mrakova, lastnica znane gostilne na Rimski cesti, v Kranju pa trgovec Bine Anderwald.

Nesreča v Murski Soboti. — Posestnik Jožef Zalka je vozil domov voz tramovja. Debla dreves so bila tako dolga, da na nekem ovinku ni mogel speljati voza. Hotel je del nekega predolgega debla odžagati a pri tem ni opazil da s svojim vozom zapira vso cesto. Pripeljal je tovorni avtomobil tovarnarja Benka ter se je zaletel naravnost v voz, ki ga je prevrnil. Debla so se zrušila na posestnika Zalka, ki so ga s zmečkano levo nogo in mnogimi poškodbami po vsem telesu prepeljali v bolnico.

Glavna sezona na Bledu se bliža svojemu koncu, vendar je na Bledu še vedno krog 1500 gostov-tujcev. Obeta pa se še mnogo skupinskih obiskov. Največji dotok se pričakuje z Bavarskega, kjer več tujsko-prometnih pisaren silno agitira za naš Bled ter je že letos organiziralo mnogo izletov v naše kraje. Najmanj 3000 Nemcev so nam poslale te pisarne samo z Bavarskega. — Tega meseca bodo Bled posetili tudi češki nemški zdravniki, ki bodo obiskali tudi Rogaško Slatino.

Frances Anne Allen:

Ženska moda

Čeprav se nam zdi neverjetno, je vendar nesporna resnica, da so bili časi, ko se ženska moda ni izpreminjala vsako sezono. Današnja žena težko razume, da je ena in ista moda trajala dvajset let, kakor n. pr. v letih 1800 do 1820, ko je ves omikan ženski svet po vzorcu Madame Recamier favoriziral grške linije. Navadna toaleta je bila podobna današnjim nočnim oblekam in dame na ulicah so imele videz, kakor bi jih nenadoma ponoči vzdramil ogenj v hiši in bi zbežale v zadnjem trenutku na cesto, oblečene zgolj v tem, kar je ravno najnujnejše. Madame Recamier je rada lenuharila in moda, ki jo je ona upeljala, je bilo za to kakor nalašč. Njen režim v modi je trajal dvajset let, toda njegov vpliv se je čutil tudi pozneje vse do l. 1837, ko je zasedla angleški prestol kraljica Viktorija, ki je bila precej okrogla gospa. Nji na ljubo je nastopila moda, ki je zakrivala telesne forme z raznimi priveski, obeski in lišpom; v tem je tičalo nesrečno žensko telo nekako do l. 1909.

Pod obsežnim vzvalovalnim krilom je nosila takratna dama tri spodnja krila: flanelasto, eno iz težkega moire in tretjo iz trdesvile. Potem še težke hlače, nadaljni neizogiben del ženske toalete pa je bil steznik, ki je ženske dolgo držal v babilonskem ujetništvu. Izpod ogromnega krila so gledali grdi čevlji in progaste nogavice, dočim je na glavi čepel smešen klobuček. Kako so se mogli možje takrat zaljubiti v ženske, nam je še danes uganka. Viktorianako krilo je trajalo nekako do l. 1875. Nato je nastopila izpremememba v tem smislu, da je bilo krilo spredaj malce nabrano. Upeljali pa so zoprni Cul de Paris. Čez nekaj časa so se rokavi nenavadno povečali; krojači so jih še okraševali s čipkami, kar jim je dalo še večji obseg. Priljubljene barve so bile kričeče zelena, rdeča in škrlatna.

Za ustvaritelje mode je moral biti žalosten trenutek, ko so spoznali, da je navaden mehaničen izum, ki nima nič skupnega s svetom mode, povzročil nazadovanje Cul de Parisa in naposled njegov konec. Skromni velociped ali kolo je bil vzrok, da so jele ženske odlagati Cul de Paris. Kolesu bi bilo treba postaviti zlat spomenik, prav tako kadi za kopel. Vedite narmeč, da ljudje v tistih časih niso preveč prijetno dišali. Kopanje takrat ni bilo v modi. Ko so se ženske začele voziti na kolesu, je nastala potreba kopanja, in tako je bicikelj postal oče našega zdravega rodu. Zdaj so se jela v modi pojavljati dvodelna ženska krila, karnirane bluze in smešni klobučevinasti klobuki. Krog l. 1900, ko je umrla kraljica Viktorija, je nastal popoln preobrat v ženski modi. Trajal je celih tri in dvajset let, moda se je izpreminjala vsako leto in krojači so prihajali skoraj vsak dan z novimi načrti in modeli.

V letu 1900 so začele gospe nositi karnirana, obrobljena, nabrana zvončasta krila in bluze z ozkimi rokavi, ki so segale visoko do vratu. V l. 1901 so nekoliko spustile bluzo, da je plapolala par centimetrov pod pasom ali nad pasom. Na glavah so se pojavili ogromni klobuki, na katerih so posebno "vihrala" nojeva peresa. Ko je lepotica iz l. 1903 prihajala k uličnemu vogalu, si najprej ugledal njen klobuk, nato bluzo in šele potem damo, čije vlečka je pometala uličnI prah. L. 1905 se je pojavila šeparatna bluza in krilo, rokav se je nad komolci napihnil, a čipkast tok je pokrival roko od laktov navzdol. V letu 1906 so dame zelo skrajšale vlečko in poenostavile obleko. V letu 1908 so dame razparale zagibe na krilih in jim dovolile, da so se dvignila za dva centimetra od tal.

Po je prišla nagla izpremememba. Opustile so obrobljanje in gubanje kril, po sedemdesetih letih so se pod obleko spet pojavile forme ženskega telesa. Gospodje so si nataknili ščipalnike in gledali reči, ki so jih videli samo najstarejši med njimi. Nato je nastopilo l. 1914. Tega leta sta se zgodila dva svetovnozgodovinska dogodka. Vsakdo ve, da se je začela takrat svetovna vojna, redko kdo pa še pomni, da so se v tem letu začela nositi kratka krila. Ali da se izrazim točneje: l. 1914 je prvič v novem veku ugledala svetlobo ulic in parkov ženska noga, ki so jo dotlej krila sramežljivo zakrivala. Pred l. 1914 so tičale ženske v dolgih matorih krilih, ki so se jim opletala okoli nog in jih ovirala pri vstopu v tramvaj ali na vlak. Krojači so se na moč trudili, da bi jim to olajšali z razporkom, ki je bil včasi spredaj, včasi po strani, nikdar pa ni bil lep. Popolna emancipacija je nastala v letih 1915 in 1916, ko so opustili razporke, in krilo je tako poskočilo za dobrih 20 cm od tal. V letu 1917 so se krila pomaknila še višje, l. 1921 so bila že nad mečami, češ, kaj bo, če bo ta pokvarjenost še rastla. Tolažili so se, da je to zgolj posledica svetovne vojne.

V l. 1922 so se krila zopet nenadoma spustila nižje, in dekleta z X nogami so zopet dobivala najlajše iluzije. Toda že naslednje leto so kratka krila zmagoslavno prodrla, tokrat dokončno in zdaj je moda malce ohladila svojo revolucijsko vnemo. Njen korak je postal počasnejši. Ženske so naposled le dosegle modo, o kakršni so sanjale vse lepotice. Dobile so večjo prostost v gibanju in obračanju. Prvič v zgodovini je dobila moda mladosten izraz. Kratki lasje so v veliki meri pripomogli k tej splošni pomladitvi nežnega spola. Vzkliki "Ah, moja draga, zdaj, ko imate kratke lase, ste za deset let mlajši," so mnogo pripomogli, da se je ta moda trdno zarila v ženska srca.

(Konec prihodnjič.)

Pismo iz Julijske Krajine

(Nadaljevanje z 2. strani.)

če ne bo pravočasne rešitve, bo 30. junij 1930 za Trst strašen dan.

Družina Muha v Lovki na Krasu hrani spomin, knjigo, v katero se je vpisalo v letih ogromno število posetnikov tamošnje jame. Tržaški novinarji stikajo po knjigi za irredentičnimi beležkami in naznanjajo ob enem, da se bo priimek Muha, znan Tržačanom že nekaj stoletij poplemenitil v italijanski priimek "Mosca". Lokev imenujejo Italijani Corgnale. Tam je bilo svoj čas ob prevažanju žita v Primorje veliko skladišče, zvano po nemško "Kornhalle". Iz tega je nastalo Corgnale.

Pismeno izkušnjo za stalne učitelje se napravili na učiteljišču v Tolminu: Filli Andrejina, Močnik Herta, Rutar Ljudmila, Rutar Štefka, Rutar Mirko, Rutar Anica iz Čadrga in Gabršček Ludvik iz Volč.

Elektrarno v Tolminu je prodal g. inženjer Oskar Gaberščik neki italijanski družbi v Rimu. Sedaj vodi elektrarno že nova tvrdka.

V Logu pod Mangartom so odpustili pretekli teden pri električni centrali nad sto domačih delavcev, kar je za mnoge družine hud udarec.

V Temnici na Krasu se je smrtno ponesrečil 25-letni Angelj Trampuž. Zbiral je staro železje in strelivo. Med tem je bila stara, zarjevela granata, ki se je razpočila in Trampuža težko poškodovala. Lani je bil pri sličnI nesreči izgubil eno oko in tri prste na roki. Pohabljencev je že v vsaki vasi preveč.

Po zakonu z dne 3. sept. 1926 se lahko imenuje v občinah s prebivalstvom nad sto tisoč en podžupan iz vrst vladnih funkcionarjev. Po tem zakonu je sedaj imenovan za podžupana v Trstu turinski podprefekt Belazzi. Oba tržaška dosedanja podžupana Cuzzi in Grego sta demisijonirala.

Za drugorodne učitelje, ki si hočejo pridobiti vsposobljenost za pouk v italijanščini, so določeni izpiti za sredo septembra. Okrožnica tržaškega šolskega skrbnika dostavlja, da je ta razpis izpitov najbrže zadnji.

V Zader izletajo neprestano večje in manjše skupine italijanske mladine. Sedaj so bili tam dopolavoristi iz Benetk. Slovesen sprejem, ogledovanje meje, navdušeni govori. Cav. Avenanti je v svojem grmenju postavljal italijanske zastave na dalmatinske gore, pričakujoč, da postane skoro ves Jadran "beneški zaliv".

Letina bo v Istri, kakor vse kaže, vendar kolikor toliko ugodna. Fašistični tisk pravi: "Še eno leto suše pa bo prebivalstvo zapustilo svoja polja. Dolga zima in pozna spomlad sta videli v mnogih, premnogih hišah strašen prizor lakote". Olive je letošnji mraz tako poškodoval, da sploh ne bodo dale nobenega sadu.

Šest ura. V svoji beli posteljici je Marinka že odprla oči. Vendar znano ji je, da mama, ki spi v sosedni sobici, ne dovoljuje tako zgodaj vstajati. Ali Marinka bi rada skočila na tla in se oblekla, da bi se mogla igrati. Tedaj pa glasno zavpije v tišino zakonske spalnice s poudarkom dekleteca, ki je malce razvajeno: "Sliši̋, mama, ali se smem z b u d i t i?"

ŽENITVENA PONUDBA.

Vdova srednje starosti z eno hčerko staro 13 let, se želi seznaniti z moškim starim 37 do 42 let, ki pa mora biti pošten in veselega značaja. Ako katerega veseli naj piše na naslov: S. & B., 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

ŽENITVENA PONUDBA

Vdovec srednje starosti se želi seznaniti s Slovenko v svrho ženitve, ali za gospodinjo. Imam svoj dom. Pisma naslovite na: VDOVEC srednje starosti, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

ZAPEKO

povzroča največkrat vaša lastna nemarnost. Ako jeste prehitro, ali ako jeste preveč različnih jedi, katere vam ne ugajajo, kaj drugega morate pričakovati? Toda, ko se ta neredost pojavi, nikar ne odlašajte, temveč vzemite

TRINERJEVO GRENKO VINO

trikrat na dan, pol ure pred vsako jedjo, in spoznali bodete, da je to prijetno sredstvo, priljubljeno zdravilo v tisočih domovih po Zd. državah in Canadi, že 40 let s čudovitim uspehom. V vseh lekarnah. Brezplačno poskušnjo dobite od Jos. Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

KUPON ZA BREZPLAČNI VZOREC

Ime .....

Ulica .....

Mesto, država .....

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois — Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOG' .CH, gl. blagajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP G' .NA, upravitelj glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MO' .K, urednik glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 669 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik.....3724 W. 26th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODSEK:

FRANK ALESH, predsednik.....2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLIP.....2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.
JOSEPH SISKOVICH.....1009 E. 74th Street, Cleveland, Ohio.

POROTNI ODSEK:

JOHN GORŠEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON ŠULAR.....Box 27, Arma, Kans.
JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ.....Box 61, Park Hill, Pa.
FRANCES ZAKOVŠEK.....1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvo okrožje.....127 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LOKAR JR., drugo okrožje.....695 E. 162nd St., Cleveland, Ohio.
FRANK LEKŠA, tretje okrožje.....P. O. Box 584, Mulberry, Kans.
FRANK KLUN, četrto okrožje.....Box 958, Chisholm, Minn.
FRANK KLOPČIČ, peto okrožje.....Box 411, Cle Elum, Wash.

NADZORNI ODSEK:

FRANK ZAITZ, predsednik.....3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
ALBERT HRAST.....555 S. Pierce St., Milwaukee, Wis.
MICHAEL PLESHE.....510 Madison Ave., N. S., Pittsburgh, Pa.

POZOR!—Korespondence s glavnimi odborniki, ki delajo v gl. uradu, se vrši takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se naslove na predsedništvo.
VSE DENARNE pošiljatve in stvari, ki se tičejo gl. upravnega odseka in jednote vobče, naj se pošiljajo na gl. tajništvo.
Vse zadeve, tikajoče se bolniške podpore, naj se pošiljajo na bol. tajništvo.
Vse zadeve, v zvezi z blagajniškimi posli, naj se pošiljajo na blagajništvo.
VSE PRITOŽBE zoper poslovanje v gl. uradnem odboru naj se pošiljajo Frank Zaitz, predsedniku nadzornega odbora.
VSI PRIZIVI na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na John Gorška, predsednika porotnega odseka.
VSI DOPISI in drugi spisi, namenjeni, oglasi, naročnina in sploh vse, kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na "PROSVETO," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:
Communications for the supreme president should be addressed to him.
All remittances of money and business concerning lodges and members other than sick benefit should be addressed to the secretary's office.
Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.
Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.
Charges, complaints and appeals should be addressed to John Geršek, chairman, Judicial Committee.
Articles for publication, announcements, advertisements, subscriptions and all other business pertaining to the official organ should be addressed to "PROSVETA."

Srečna Švica.

Brezposelnost na Švicarskem stalno pada, kakor ugotavlja neka uradna statistika. V maju je iskalo 5049 oseb dela, ob koncu junija 4399 in to število se je v teku prejšnjega meseca še znatno zmanjšalo. Nasprotno pa je zraslo število prostih mest, tako da jih je bilo že ob koncu maja več nego brezposelnih delavcev, namreč 5516. Posebno občutno je pomanjkanje delovnih sil v poljedelski in gradbeni stroki.

NA PRODAJ

Mi imamo v našem skladišču 5 Player Piano, dobre kot nove in jih prodamo po znižani ceni po $75 komad, nadalje imamo dve Player piani, kateri prodamo po $35 komad. Pridite osebno v nedeljo odprto od 10 ure v jutro do 6 ure popoldne. Prvo nadstropje.

WEISER WARE HOUSE,
2100 So. Kedzie Ave.,
Chicago, Ill.

HIŠA NA PRODAJ.

Katerega veseli kupiti hišo in tri lote vse stoji malo na hribčku prodam za nizko ceno za svoto $2275 ako takoj plačate, ali pa lahke obroke za $2500. Prodam radi tega ker sem si kupil drugo hišo. Oglasite se osebno pri lastniku na naslov: Frank Sikovšek, 2800 Spring Garden Ave., N. S. Pittsburgh, Pa. (Adv.)

NA PRODAJ HIŠA.

Proda se iz opeke zidana velika štirisobna hiša, cementirana klet, furnace gorkota, zaprt por, nizka cena. Tako je plačati $2000. Oglasite se osebno na: 3229 So. Kedwale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Cena listu Prosveta

po 1. juliju 1929 je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00
1 tednik in	4.80
2 tednika in	3.60
3 tedniki in	2.40
Za Cicero in Chicago je	$7.50
1 tednik in	6.30
2 tednika in	5.10
3 tedniki in	3.90
Tednik sam stane	$1.20
Tednik v Evropo stane	1.70
Poštnina za tednik v Evropo	.50
Mladinski List stane	$1.20
Mi. List v Evropo stane	1.50

Cena oglasom po dogovoru.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Roman v šestih delih z epilogom.

F. M. Dostojevskij:

ZLOČIN IN KAZEN

Poslovenil Vladimir Levstik.

"Da, včasih ste mu pulili lase, resnica je," je nenadoma zopet pripomnil uradnik in vlil novo čašico žganja vase.

"Ne samo lase populiti, ampak s pomelom bi bilo marsikoga dobro prerahljati; ne mislite, da govorim o pokojniku!" se je odrezala Katarina Ivanovna.

Rdeče lise na njenih licih so rdele čimdalje bolj in prsi so se ji dvigale. Še minuto in začela bi prepir. Mnogi so se posmehovali; videti je bilo, da jim to ugaja. Začeli so drezati uradnika in mu nekaj pošepetavati; brž kone so ga hoteli naščuvati.

"Dovolite mi vprašanje, na čigav rovaš," je izpregovoril provijantni uradnik, "to se pravi, na koga ste — izvolili meriti — ravnokar . . . Sicer pa — ni treba! Neumnost! Vdova je vdova! Odpuščam vam! . . ."

In zopet se je zalil z žganjem.

Molče je sedel Razkolnikov in gabilo se mu je vse to, kar je moral poslušati. Jedel je samo toliko, da se je dotikal kosov, ki mu jih je Katarina Ivanovna neprestano nakladala na krožnik, ker je ni hotel razžaliti. Pozorno je opazoval Sonjo; videti je bilo, da jo nekaj vedno bolj vznemirja in skrbi; čutila je že naprej, da se pogrebščina ne bo mirno končala, in s strahom je spremljala naraščajočo razburjenost Katarine Ivanovne. Znano ji je bilo med drugim, zakaj sta se tuji dami odzvali vabilu Katarine Ivanovne s tolikim zaničevanjem: glavni vzrok je bila ona, Sonja. Amalija Ivanovna sama ji je povedala, da se je čutila mati zelo razžaljena po vabilu in je vprašala, kako naj posadi svojo hčer k tej punici? Sonja je slutila, da mora biti to Katarini Ivanovni kolikor toliko znano; žalitev pa, ki je veljala Sonji, je bolela Katarino bolj, kakor če bi bia naperjena nanjo samo, na njene otroke ali na njenega očeta; z eno besedo, to razžaljenje je bilo smrtno razžaljenje in Sonja je dobro vedela, da Katarina Ivanovna ne bo imela miru, dokler ne dokaže, "tema tresorepkama, da sta obedve itd." Kakor nalašč je poslal nekdo z drugega konca mize Sonji krožnik z dvema srcema, ki sta bili izrezljani iz črnega kruha in predrti s puščico. Razkačena Katarina Ivanovna je takoj na glas zaklicala preko mize, da je tisti, ki je to poslal, "pijan osel". Amalija Ivanovna, ki je tudi slutila nekaj hudega in je bila obenem do duše užaljena radi odsotnosti Katarine Ivanovne, je hotelo obrniti pozornost družbe na drug predmet in obenem povzdigniti svoj lastni ugled. Začela je torej na vsem lepem pripovedovati, kako se je njen znanec, "Karl iz lekarne", ponoči vozil z izvoščkom in kako ga je hotel izvošček ubiti, "Karl pa ka je silno, silno prosila, naj ga ne upije; plakala je in sklenil roke, ot strah mu je presunilo srce". Dasi se je Katarina Ivanovna nasmehnila, vendar je omenila takoj, da Amalija Ivanovna ne bi smela pripovedovati dogodbic v ruskem jeziku. Ta se je čutila še bolj užaljeno in odgovorila, da je bil njen "fater aus Berlin silno imenitna moš, ki je smirom nosila roke f šepih". Porogljiva Katarina Ivanovna se ni mogla premagati in se je neizmerno zagrohotala, tako da je začela Amaliji Ivanovni uhajati še zadnja potrpežljivost in je jedva zadrževala svojo jezo.

"Ali vidite čuka?" je zašepetala Katarina Ivanovna Razkolnikovu malodane z veseljem. "Hotela je reči, da je držal roke v žepih, pa se je izrazila tako, kakor bi jih bil nosil, khikhi! In ali ste zapazili, Rodion Romanovič, da so vsi ti petrograjski tujci, posebno Nemci, ki se priseljujejo k nam, neumnejši od nas? Vsi brez izjeme! No, povejte, ali je mogoče reči, da je Karlu iz lekarne "ot strah presunilo srce", in da je "roke sklenila in plakala in silno prosila", namestu da bi zvezal izvoščka? Loka neumna! Gotovo misli, da je vse to zelo ganljivo; nji se niti ne sanja, kako je neumna! Po mojem mnenju je ta pijani provijantski častnik mnogo pametnejši od nje; res da se vidi, da je nepridiprav zapil svoj zadnji razum, toda poglejte druge, kako spodobni in resni so vsi . . . Glejte jo, kako sedi in bulji z očmi! Srdi se! Srdi se! Hahaha! Khikhikhi!"

Tako je prišla Katarina Ivanovna v dobro voljo; spustila se je takoj v raznotere podrobnosti in povedala med drugim, da hoče s pomočjo pokojnine, ki se ji obeta, na vsak način otvoriti v svojem domačem mestu T. zavod za deklice iz odličnih rodbin. Tega Razkolnikov še ni bil slišal od Katarine Ivanovne same, ki se je zatorej tako lotila različnih mikavnih podrobnosti. Bogvekako se je našlo v njenih rokah iznenada tudi tisto "pohvalno pismo", o katerem je pripovedoval Razkolnikovu še pokojni Marmeladov, ko mu je v pivnici razlagal, da je njegova soproga Katarina Ivanovna ob odhodnici iz zavoda plesala s šalom "pred guvernerjem in drugimi odličnimi osebami". Ta pohvalni list je imel zdaj očividno služiti Katarini Ivanovni kot dokazilo, da je res sposobna ustanoviti zavod; v prvi vrsti pa je hotela z njim poraziti oni dve "napihnjeni tresorepki" in jima jasna dokazati — v slučaju, da sploh prideta na pogrebščino — da je Katarina Ivanovna "iz veleodlične in takorekoč plemenite rodbine", hči polkovnika in prav gotovo boljša od različnih pustolovk, kakršnih se je v zadnjem času toliko naplodilo. Pohvalni list je romal po rokah pijanih gostov, česar Katarina Ivanovna ni branila, ker je stalo v njem črno na belem, da je ona resnično hči dvornega svetnika in kavalirja in potemtakem takorekoč polkovnikova hči. Katarina Ivanovna se je razgrela in pričela na dolgo in široko opisovati svoje bodoče krasno in mirno življenje in delovanje v T.; pripovedovala je o gimnazijskih učiteljih, ki jih bo povabila, naj poučujejo v njenem zavodu, o veledostojnem starčku, Francozu Mengotu, ki je učil francoščine že njo samo, ko je bila v zavodu, in ki živi še vedno v T. ter pride gotovo k nji za jako zmerno plačilo. Pogovor je prišel nazadnje tudi na Sonjo, "ki pojde s Katarino Ivanovno v T. in ji bo tamkaj v vsem pomagala." Takrat pa se je na koncu mize nenadoma nekdo zasmejal. Katarina Ivanovna se je izprva sicer naredila, kakor da je s preziranjem "preslišala" posmehovanje na koncu mize, toda takoj je povzdignila glas in začela z navdušenjem govoriti o nedvomnih sposobnostih Sonje kot njene pomočnice, "o njeni krotkosti, potrpljenju, samozatajevanju, plemenitosti in omikanosti", pri čemer je pobožala Sonjo po licu, vstala in jo dvakrat poljubila. Sonja je zardela, Katarina Ivanovna pa se je nenadoma razjokala in rekla sama sebi na glas, da je neumnica s slabimi živci in že zelo izmučena: "Treba bo nehati in ker je obed pri kraju, bi bilo dobro razdeliti čaj."

Takrat pa je Amalija Ivanovna, ki je bila globoko užaljena nad tem, da je nikdo ni poslušal in se sploh ni mogla udeležiti razgovora, storila svoj zadnji poizkus in se drznila izreči Katarini Ivanovni s prikrito pikrostjo jako stvarno in globokoumno opazko, da bo treba v bodočem zavodu posebno paziti na to, da bodo imela dekleta snažno perilo in da mora biti tam "na fsak način spotopna tama, ta bo topro pasil na perilo", in drugič "ta miati tekleta ne bodo po noči skrifaj čitali romanof". Katarina Ivanovna, ki je bila v resnici izmučena in trudna in se je že naveličala pogrebščine, se je takoj odrezala Amaliji Ivanovni, da "biebeta neumnosti" in ne razume ničesar. Za perilo da je dolžna skrbeti kastelnica, ne pa ravnateljica odličnega dekliškega zavoda; kar pa se tiče čitanja romanov, je to navadna nedostojnost, in ako ne ve drugega, naj Amalija Ivanovna raje moči.

(Dalje prihodnjič.)

Angelo Cerkvenik:

Plemenita srca

I.

V leseni baraki ob zamrznjeni reki, pod rogovilastimi, s snegom pobeljenimi kostanji so petorici ljudi oledenele solze na bolnih obrazih.

Oče jim je ležal ob zarjavelem štedilniku na mrtvaškem odru.

Mati in četvero dece, dva dečka in dve deklici, so sedeli, kakor da je bil vsak sam, ter so nemo zrli v mrzlo praznoto bodočnosti.

Ogenj v štedilniku je pel večnolepo pesem vpepeljevanja in svetloba leščerbe je bojazljivo božala oveneli obraz mrtvega očeta. Veter je semtertja pravtiho zavil, kakor da je švignil skozi noč ogromen ptič s črnimi perotmi. Mrlič je ležal s polpriprtimi očmi, kakor da nekaj uporno opazuje in s stisnjemini pestmi, kakor da se pripravlja na poslednji in odločilni boj . . .

II.

V barako je stopil zdravnik.

Mati se ni niti ganila, otroci so ga komaj opazili.

Samo od daleč je pogledal mrliča in zapisal v beležnico: Tuberkuloza.

Obrnil se je proti materi in jo vprašal:

"Koliko časa je ležal?"

"Dva tedna."

"Kaj? Samo dva tedna?"

"Pred dvema tednoma je še delal."

"Saj je bil vendar bolan?"

Samo z roko je pokazala na deco in zdravnik je vse razumel.

"Kje je delal?"

"Tukaj preko ceste, v pivovarni . . ."

"Kolikšno plačo je imel?"

"Tri dinarje petdeset na uro."

"Tri dinarje petdeset?"

Preočitno se je v njegovih besedah zrcalilo začudenje, da bi ga bil mogel zatajiti.

"In zdaj?"

"Zdaj ig prejemal hranarino od bolniške blagajne; mislim, da nekaj okrog 66 odstotkov od plače . . ."

"To je 18 do 20 dinarjev na dan; to je zelo malo."

Žena se je trpko nasmehnila:

"Stanovanje je brezplačno, gospod doktor."

"Nekoliko vam bomo pomagali . . . Pripravlja se akcija za brezdomce in gladne . . ."

Vse si je natančno zapisal v beležnico . . . Kmalu ga je jelo tresti . . .

Veter je pihal skozi špranje in se nalahno poigraval s skromnimi zavesami, ki so visele na majhnem okencu.

"Lahko noč," je dejal, si zapel suknjo, privil kučmo čez ušesa in odhitel.

Podpore se ni Bog ve kako veselila. Kaj bi ji tistih dvesto, mogoče tristo dinarčkov?! To je kapljica v morje, drobtinica kruha gladni volkulji. Štiri otroci, vsi še majhni . . . Brez doma . . . Poslednja polena dogorevajo . . . Potem, potem bodo nemara vsi skupaj zmrznili . . . saj pravijo, da je smrt zmrznjenca tako prijetna, tako čudovito opojna in igračkasto lahka!

Naslonila je glavo med roke in mislila na tisti strašni dan, ko so morali na cesto . . . Petsto dinarjev na mesec so zahtevali za stanovanje. In včasih ji je mož komaj petsto prinesel domov, včasih, če je šlo izredno dobro, največ osemsto. Kako bi bili mogli toliko plačevati?

Zaman je na kolenih prosila. Hišni gospodar je ostal trd in neizprosen.

"Če ne morete plačati, morate ven! Življenje je boj!"

Tako je rekel in videti je bilo, da mu je ta filozofija izredno ugajala . . .

Mož pa je ponovil:

"Da, Lucija, prav ima možakar! Življenje je boj! Nič usmiljenja, nič dobrodelnosti! Čemu vsa ta krparija! Komu bi bilo s tem pomagano, Lucija, komu? Možakar se zaveda, da je usmiljenje samo nič pomemben obkladek tam, kjer bi moral v živo zarezati ranocelniški nož. Vsi tisti, ki besedičijo o usmiljenju, predobro vedo, da je to le pesek v oči tistim, ki so obsojeni na mrvice usmiljenja, da je to zgolj le umetno zavlačevanje krize, cincanje in nesramno komedijantstvo."

In še preden je umrl, je šepetal:

"Dvajset let sem delal trdo kakor tovorni konj, dvajset komaj popisno dolgih let sem vlekel težko preobtovorjen voz v prid lenuhom in brezdelnikom. In kaj sem si pridelal? Niti prebite pare ne! Lenuhi, brezdelniki, zapravljivci, pijavke in pijanci pa bodo prišli, vrgli ti bodo nekoliko drobtinic ter ti pomolili roko, da jim jo poljubiš . . . Sama presodi, koliko moreš takšne podpornike ceniti, sama presodi, kaj so in kakšna so njihova dejanja! Potem šele poberi drobtinice, potem jim šele poljubi roko, če moreš!"

Trpko se je nasmehnil, skrčil pesti in umrl.

Neusmiljeno so jih bili vrgli na cesto v jesenskem deževju . . . Iz ukradenih desk so si zbili barako, z ukradeno lepenko pokrili streho. In tako se je h koloniji barak pridružilo novo nebogljenče, ki je počepnilo ob reki kakor obstreljena ptica . . .

Ko je nepričakovano pritisnila strašna zima, si je poiskala najbednejše med bednimi in jih z vso silo pritisnila . . .

Ob baraki je stal gospod in je govoril:

"Bog skrbi še za ptičke v gozdu, še za črvičke v črni zemlji, pa bi odgovoril:

"O ne, človeka ni pozabil! Ni pozabil sitih in toplo oblečenih, ni jih pozabil, ki so v barih razlivali šampanjec, zapeljevali revna dekleta, ni jih pozabil, ki so v eni sami noči vrgli v prazen nič po dve, tri plače očetov, ki so dvesto do dvestopetdeset ur težkega dela v mesecu s svojo srčno krvjo pripisovali h kapitalu sitih in oblečenih . . . Pozabil pa je na tisoče in tisoče drugih, ki so vleki, ki so bili tovorna živinčeta . . . Tovorna živinčeta so, niso ljudje; zato jih je pozabil. In naposled pogine tudi dokaj ptičkov in mnogo, mnogo črvičkov:

Gospod se je zdrznil:

"Bogokletni cinizem? Vsaka resnica je bogokletno cinična in trivialna, gospod . . ."

Zima ni bila cinična.

Revežu je zavila vrat in ostala vsa bela, deviško nedolžna. Božična drevesca so gorela in pela čast in slavo Njemu, ki skrbi celo za ptičke in črvičke.

Oče je težko delal in stiskal tiste revne pare, kakor da so bile suho zlato. Vse svoje sile je dal pivovarni . . . Prišla je nadenj pljučnica in oborila že davno s tuberkulozo okuženo telo. In tako je bilo zanj poskrbljeno, poskrbljeno prav korenito....

III.

Prihodnji dan je prišel v barako gospod predsednik odbora za pomoč barakarjem in gladnim. Njegovo obličje je bilo resno in njegov korak je bil težak, tehten in odmerjen. Ko je iz solnčnega dneva stopil v mračno luknjo, mu je tema za kratek hip vzela vid.

Lucija ga je koj spoznala . . . Bil je on . . .

Prižgala je svečo in razsvetlila obličje mrliča.

"Ali ga poznate, gospod Gostačnik?"

Gospod predsednik je izboščil oči in zazdelo se mu je, da je tega človeka nekdaj in nekje že videl.

"Star sem že, ženska, in se ne morem spomniti!"

"Saj se je pred kratkim zgodilo . . . Bil je navaden dninar . . . Pri vas, v vaši hiši je stanoval . . .

"V moji hiši?"

"Da! Ko ni mogel plačevati, kolikor ste zahtevali, ste poklicali na pomoč pravico . . . Pravica pa mu je nakazala brezplačno stanovanje tukaj pod kostanji, ob reki, gospod predsednik odbora za pomoč barakarjem . . ."

"To je bil tiste one . . . Cu . . . Cufar . . ."

"Tisti one, da . . . tisti Cufar!"

Gospodu predsedniku je bilo silno neprijetno

"Čudno neprijetno naključje . . . resnično mi je žal, toda . . ."

"Gospod Gostačnik, v tem primeru ste vi krivec njegove prezgodnje smrti!"

"Jaz?"

"Vi!"

Predsednik je nervozno brskal po žepih in izvlekel tisočak ter ji ga ponudil

Lucija je molčala. Pesti so se ji skrčile. Dva odbornika, ki sta spremljala gospoda predsednika, nista mogla razumeti, za kaj gre.

Naenkrat je Lucija zmečkala bankovec in mu ga vrgla pod noge, njene težke pesti pa so z vso silo udarile v tolsti obraz resnega in častitljivega predsednika, da se mu je vilila iz nosa kri.

"Ubila me je, moj Bog, ubila!"

IV.

Neki znan dnevnik pa je pisal:

"Nehvaležnost plačilo sveta...

Ta narodni pregovor je včeraj na svoji lastni koži korenito občutil gospod Gostačnik, predsednik itd.....

Ko se je med svojim misijonskim delom javil pri barakarici, vdovi dninarja Č., ga je le-ta pretepla in mu vrgla zmečkan tisočak pod noge.

Gospodu Gostačniku, ki je v oskrbi priznanega zdravnika drja. Ruše, se obrača na bolje....

Nehvaležnico so zaprli.

Takšna je pač usoda plemenitih src."

V.

Pod kostanji, ki so moleli rogovilaste roke k nebu, so zrli nemo in uporno v strahoten mraz štiri črvički.

Matko se je prvi predramil in zašepetal:

"Ko bi znal in mogel vsaj krasti . . ."

Dviganje hiš, kopanje temelj, Sun parlors, iz opeke ali lesa,

$5.00 takoj, ostalo na 3-letno odplačilo

Vaše zadovoljstvo pomeni več dela za nas

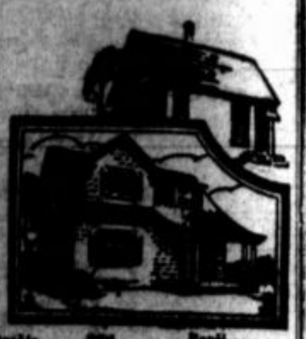

Predelujemo znotraj ali vzunaj. Delo strokovnjaško z večletno skušnjo.

Podstrešje. Dovolite da vam poceni kako preuredili vaše podstrešje za nejem z malimi stroški.

Perči. Vštrajte ugodnost spodnjega ali zadnjega pročja.

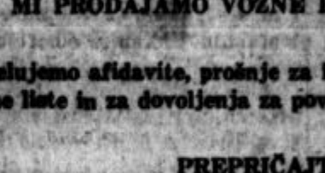

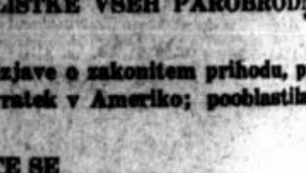

Garaže. Lesene ali zidane, se s najemnino same izplačujejo.

Temelji (Foundations) iz cementa, opeke, blokov ali betona. Dviganje in uravnavanje z zadovoljstvom.

Vodovno napeljave kakor tudi ureditev kopalnic s nepremodljivimi stenami in podom.

Na vašo željo pride naš zastopnik, ki vas polje k nakim zadovoljnim odjemalcem in vam pokaže naše delo.

Vsepovsod v okrožju 50 milj CHICAGE.

MARVEL CONSTRUCTION
435 SO. KEDZIE AVE., CHICAGO, ILL.
Telefon Nevada 6820

Name .....
Address .....
Telephone .....

A1.

Veliko število potnikov

ki so z našim posredovanjem odpotovali to leto v Evropo, je najboljši dokaz našega točnega poslovanja.

Že sedaj sprejemamo prijave za prihodnji božični izlet v staro domovino. MI PRODAJAMO VOZNE LISTKE VSEH PAROBRODNIH DRUŽB.

Mi izdelujemo afidavite, prošnje za izjave o zakonitem prihodu, prošnje za potne liste in za dovoljenja za povratek v Ameriko; pooblastila, i tako dalje.

PREPRIČAJTE SE

kako je pripravno poslati denar z našim posredovanjem.

MI POŠILJAMO DENAR NE SAMO V NAŠO DOMOVINO, TEMVEČ NA VSE OSTALE DELE CIVILIZIRANEGA SVETA—POTOM POŠTE ALI BRZOJAVA—V INOZEMSKI VALUTI ALI V DOLARJIH. HITRA POSTREŽBA, NIZKE CENE.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOCA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA